

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Vad motiverar elever att fullfölja sina studier i italienska?

En kvalitativ studie om elevers och lärares uppfattningar kring motivation för språkstudier

Stefan Andréson

LAU690

Handledare: Marianne Molander Beyer

Examinator: Staffan Stukát

Rapportnummer: HT11-2910-410

Abstract

Examensarbete inom lärarutbildningen

Titel: Vad motiverar elever att fullfölja sina studier i italienska? – En kvalitativ studie om elevers och lärares uppfattningar kring motivation för språkstudier.

Författare: Stefan Andréson

Termin och år: HT11

Kursansvarig institution: Sociologiska institutionen

Handledare: Marianne Molander Beyer

Examinator: Staffan Stukát

Rapportnummer: HT11-2910-410

Nyckelord: motivation, attityd, språkstudier, italienska

Sammanfattning: Denna studies huvudsyfte var att få veta mer om vad som motiverar elever att fullfölja sina studier i italienska till och med gymnasieskolans steg 3. De flesta eleverna hoppar av italienskastudierna redan efter steg 1 eller 2 men ett antal elever bestämmer sig för att fortsätta trots att detta inte är obligatoriskt. En fråga som ställdes var då vilken inverkan elevens attityd till språket och motivation för studierna har på beslutet att fortsätta. Studien har ett stort fokus på motivationsfrågan; därför var tanken att bland annat undersöka hur egna intressen och drivkrafter påverkar motivationen i förhållande till sådant som mer hör ihop med yttre belöningar såsom till exempel goda betyg, meritpoäng och framtida karriärmöjligheter.

Metoden som användes är huvudsakligen kvalitativ med kvantitativa inslag. Samtalsintervjuer utfördes med undervisande lärare på italienska steg 3 och enkäter bestående av mestadels öppna frågor gjordes med deras elever. På så vis framgick de aktuella elevernas uppfattningar samtidigt som lärarna uttalade sig om dessa och även erfarenheter av tidigare elever.

Resultaten visar att goda relationer främst mellan lärare och elev har en stor betydelse för elevens beslut att fortsätta språkstudierna. Det finns även andra faktorer som spelar en stor roll för att eleven skall fullfölja studierna. En entusiastisk och uppmuntrande lärare är en klart motivationshöjande faktor. Variation i undervisningen är också mycket viktigt för att eleven ska känna motivation för studierna. Eleverna som ingår i studien har en mycket positiv attityd till italienskan och ser ett stort värde i dessa kunskaper vilket också bidrar till att de fortsätter. Allmänt ser man hur egna intressen och drivkrafter har störst betydelse för elevens motivation. Det är dock tydligt att detta hos de flesta elever kombineras med en strävan efter yttre belöningar såsom goda betyg, meritpoäng och framtida karriärmöjligheter.

För läraryrket kan denna studie ha ett värde av att man har fått en del information om elevernas syn på vad som motiverar dem att fullfölja språkstudierna i italienska och även andra språk. Detta kan man ta hänsyn till i sitt dagliga arbete då man gör undervisningen intressant och motivationshöjande för att få eleverna att stanna kvar och inte hoppa av kursen.

Förord

I detta examensarbete, som berör elevers motivation för språkstudier, har jag själv emellanåt känt en del stress och vid några tillfällen även en något bristande motivation. Jag tror att detta är ganska vanligt vid denna typ av arbeten så min situation är nog som de flesta andras. Vad jag dock vill nämna är att det vid ett sådant arbete är av ett otroligt stort värde att ha en handledare som man trivs bra med. Min handledare, Marianne Molander Beyer, har verkligen ställt upp med en fantastiskt fin handledning och med många uppmuntrande ord. Det har varit mycket intressant att göra en studie om elevers motivation att fullfölja sina språkstudier samtidigt som jag själv har haft Mariannes otroligt motivationshöjande handledning, vilket jag tackar henne varmt för. Detta bekräftar än en gång ett av uppsatsens viktigaste resultat; att läraren spelar en mycket stor roll för elevens motivation i studierna.

Jag vill även tacka de lärare och elever som tog sig tid och ställde upp på undersökningen, vilket gav mig ett mycket innehållsrikt material att analysera för min uppsats. Det har verkligen varit givande att se vilken glädje och entusiasm dessa visar för italienskan som ämne. Detta har också varit en starkt motivationshöjande faktor i mitt arbete.

Innehåll

Abstract	i
Förord.....	ii
Innehåll	iii
1 Inledning	1
2 Syfte och frågeställningar.....	3
3 Litteraturgenomgång.....	4
3.1 Begreppsdefinitioner	4
3.2 Motivationsforskning – kort historik.....	4
3.3 Motivation	5
3.4 Attityder till språkstudier.....	6
3.5 Mål.....	6
3.6 Lärande	7
3.7 Motivationsarbete och motivationshöjning	8
3.8 Avhopp från studier i moderna språk	11
3.9 Styrdokument och ramfaktorer.....	13
3.10 Sammanfattning av litteraturgenomgången.....	15
4 Metod och genomförande.....	18
4.1 Val av metod.....	18
4.2 Val av undersökningsgrupp	18
4.3 Intervjuerna.....	19
4.4 Enkäterna	19
4.5 Genomförande	20
4.6 Reliabilitet, validitet och generaliserbarhet	20
4.7 Etiska överväganden.....	21
5 Resultat och analys.....	22
5.1 Samtalsintervjuer med lärare	23
5.1.1 Relationen mellan lärare och elev	23
5.1.2 Variation i undervisningen	24
5.1.3 Elevens inre och yttre motivation.....	25
5.1.4 Skolan och ramfaktorerna	26
5.2 Elevenkäter	27

5.2.1	Inledande frågor	28
5.2.2	Frågor relaterade till inre motivation	28
5.2.3	Frågor relaterade till yttre motivation	30
5.2.4	Frågor relaterade till både inre och yttre motivation	31
5.3	Sammanfattning av lärarnas och elevernas svar	35
6	Diskussion	38
6.1	Entusiastiska lärare och elever	38
6.2	Arbete i motvind	38
6.3	Lärarens betydelse	39
6.4	Attityd till ämnet	40
6.5	Meningsfullhet och variation	40
6.6	Uppnående av förståelse	40
6.7	Inre och yttre motivation i förening	41
6.8	Studier i italienska efter gymnasiet	42
6.9	Slutord	42

Referenser

Bilaga 1: Intervjuguide

Bilaga 2: Enkät

1 Inledning

I dagens gymnasieskola kan man uppleva att studier i de moderna språken har fått en sekundär betydelse. Undervisningen av språken schemaläggs ofta på för eleverna mindre bra tider, antingen tidigt på morgonen eller sent på eftermiddagen. Det är relativt enkelt att byta språk eller helt enkelt hoppa av språkstudierna. Ytterligare en variant för eleven är att, istället för att fortsätta påbörjade studier i ett språk, redan efter första året byta till ett annat språk och därmed endast läsa moderna språk på steg 1:s nybörjarnivå. Syftet med detta kan vara att, utan för mycket arbete, försöka uppnå bra betyg, vilket av många anses vara lättare på steg 1 än steg 2. Dessutom är språk även ett tillvalsämne och likställs med andra tillvalsämnena som inte alls kräver ansträngningar och arbete av samma grad. Sammantaget kan dessa faktorer ge negativa signaler till eleverna om att språken knappast tillhör de viktiga ämnena som bör fokuseras i skolan.

Detta fenomen kan upplevas som mycket motsägelsefullt med tanke på EU:s rekommendation om att medborgarna bör, förutom sitt modermål, kunna behärska ytterligare två språk (Europeiska gemenskapernas kommission 2005). I Sverige tycks man ofta vara av uppfattningen att det är fullt tillräckligt att kunna engelska och man förutsätter därmed att det språket ska vara gångbart överallt i världen. Som blivande språklärare i franska och italienska, som har tillbringat mycket tid i målspråksländerna, kan jag intyga att man med enbart kunskaper i engelska blir mycket begränsad i kommunikationen med innevånarna. En kontakt med ett annat land är otroligt mycket mer berikande om man har möjlighet att kommunicera antingen på sitt egna eller samtalspartners modersmål.

Denna inställning till engelskan som det enda nödvändiga språket förutom svenskan och eventuellt annat modermål förefaller finnas bland föräldrar och andra vuxna som kan ha inverkan på gymnasieungdomarna i deras attityd till språk och därmed även de språkval de gör i skolan.

Ovanstående faktorer kan ge eleverna relativt negativa signaler beträffande vikten av att studera moderna språk. Trots detta finns det fortfarande en tapper skara elever som fullföljer sina språkstudier upp till den högsta nivån som skolan erbjuder. Denna studie begränsas till att undersöka motivationen hos ett antal elever som studerar italienska på gymnasiet och som har beslutat sig för att även slutföra steg 3, vilket inte är obligatoriskt i kursprogrammen. Steg 3 är i regel den högsta nivån som man kan studera språket på gymnasiet om skolan erbjuder kurser i italienska. Vissa gymnasieskolor erbjuder inte över huvud taget italienska som ämne eller möjligtvis endast till steg 1 eller 2. Italienskan är ett litet språk i världen och enligt Nationalencyklopedins uppgift från 2010 talas det som modersmål av knappt 60 miljoner människor, varav 54 miljoner i Italien (Nationalencyklopedin 2011). Eleverna som fortsätter till steg 3 har alltså valt att studera ett språk med relativt begränsad gångbarhet jämfört med engelskan och de andra moderna språken spanska och franska som kan ses som världsspråk. Totalt sett i Sverige under läsåret 2010/11 fick 4767 elever i gymnasieskolan betyg i italienska steg 1, 2546 elever i steg 2 och 667 elever i steg 3 (Skolverket 2011b). Denna statistik visar tydligt i vilken utsträckning elevernas väljer att fullfölja sina studier i språket.

Mitt val att inrikta uppsatsen på just italienskan beror på att det i dagsläget har gjorts få studier med fokus på italienskan i gymnasieskolan. Eftersom det dessutom är ett mindre språk som färre antal skolor erbjuder jämfört med spanska, franska och tyska, känns det extra intressant att ta reda på mer om elevernas och lärarnas uppfattningar kring ämnet. Det torde ändå vara möjligt att se många likheter med de andra språken vad beträffar elevernas anledningar att fullfölja studierna.

2 Syfte och frågeställningar

I den aktuella studien är huvudsyftet att belysa vilka eventuella mönster det finns i de faktorer som påverkar elever att fullfölja sina studier i italienska till och med steg 3 i gymnasieskolan. Delsyftet i studien är att ta reda på hur attityd och motivation har inverkan på elevens beslut att fortsätta sina studier. Det är då intressant att försöka finna vissa mönster hos dessa elever som fortsätter studierna och därefter dela upp mönstren i olika kategorier. Begreppen attityd och motivation definieras under litteraturgenomgången i denna uppsats. I studien ligger fokus främst på motivationen hos eleverna att fullfölja studierna, men liksom det framgår av litteraturgenomgången, så spelar även attityden till språkstudierna sin roll. I studiens syfte finns även en idé om att se på frågan utifrån både elevernas och lärarnas perspektiv för att kunna jämföra eventuella skillnader i deras uppfattningar.

Med tanke på de i inledningen nämnda negativa signalerna från både skola och omgivning, som eleven kan möta i sin nyfikenhet på moderna språk, borde det vara av stort intresse att få veta lite mer om de uthärdiga elevernas reflektioner. Även deras lärares synpunkter kan då vara av betydelse. Därmed är följande frågeställningar aktuella:

- Hur är elevernas attityd till moderna språk och i det här fallet italienskan? Sker det någon förändring i denna mellan steg 1 och steg 3?
- Vilken typ av motivation driver eleven att fortsätta? Handlar det om någon slags inre drivkraft och egna intressen? Är det snarare fråga om yttre faktorer såsom betyg, meritpoäng och karriärmöjligheter som motiverar och påverkar elevens val att fortsätta?
- Vilken betydelse har läraren i elevens beslut att fullfölja studierna?
- Påverkar skolans ramfaktorer och resurser för språkundervisningen – exempelvis schemaläggning, läromedel, projekt och utbyten med målspråkslandet – elevens beslut att fortsätta studierna?
- Hur ser eleven på sina studier i italienska inför framtiden?

Den aktuella studien kan vara intressant för elever som studerar italienska och andra moderna språk samt för lärare, föräldrar och andra berörda parter. Beträffande oss lärare så skulle den kunna hjälpa oss i vår undervisning genom att ge en bild av hur man kan förhålla sig för att bidra till elevernas motivation. Förhoppningsvis kan det kanske också hjälpa elever med motivationsproblem att hitta eller hålla uppe sin motivation. Studien borde ge oss en bättre uppfattning om vad som motiverar eleverna att fullfölja sina studier i italienska, vilket enligt min uppfattning även kan överföras på andra språkstudier. Det är också viktigt att ha i åtanke att dessa språkstudier till steg 3 inte är obligatoriska utan det handlar mycket om elevens egna vilja.

3 Litteraturgenomgång

3.1 Begreppsdefinitioner

I Nationalencyklopedin definieras motivation som en ”psykologisk term för de faktorer hos individen som väcker, formar och riktar beteendet mot olika mål”. Man skiljer också mellan primär motivation, som anknyts till de biologiska behoven, och sekundär motivation, som är ”formad av en social och kulturell inlärningshistoria” (Nationalencyklopedin 2011). Det är den sekundära motivationen som studeras i denna uppsats. Under avsnitt 3.3 nedan beskrivs mer ingående några aspekter som kan räknas in i detta mycket mångtydiga begrepp.

Beträffande begreppet attityd så säger Nationalencyklopedin:

Inom socialpsykologin och andra vetenskaper används termen attityd vanligen för en varaktig inställning som har byggts upp genom erfarenheter och kommer till uttryck i att man är för eller emot något (ett *attitydobjekt*). I stort sett blir de flesta företeelser i samhällslivet föremål för attityder. (Nationalencyklopedin 2011).

Attityd kan enligt Dentler, som refererar till den kanadensiske psykologiprofessorn Robert C. Gardners definition, handla om ”en individs värderande hållning gentemot ett objekt/en företeelse till följd av de slutledningar han gör utifrån ett komplex av övertygelser”. (Thorsson & Molander Beyer & Dentler 2003:41). I denna uppsats kommer begreppet attityd användas med hänsyn till båda dessa definitioner. Kort sagt så kommer attityd att innebära en slags värderande inställning.

I denna uppsats behandlas vid ett flertal tillfällen *inre* och *yttre motivation* hos eleverna. För att förenkla begreppen då man talar om språkstudier använder jag mig av begreppet inre motivation med innebörden att denna kommer från egna intressen och drivkrafter; till exempel språkintrasse, intresse för landet, kulturen och människorna etc. Begreppet *yttre motivation* använder jag däremot då det handlar om yttre drivkrafter, i det här fallet yttre belöningar som är relaterade till skola och arbete såsom betyg, meritpoäng och karriärmöjligheter (se mer detaljerat under 3.3).

3.2 Motivationsforskning – kort historik

Den ungerska professorn i psykologivistik, Zoltan Dörnyei, delar in motivationsforskningen för språkstudier i 3 perioder (enligt Olvenmyr 2010:17-18) :

Den socialpsykologiska perioden ägde rum från 1959 till 1990 med Gardner och hans kollega Lambert som grundare till denna inriktning. De startade sina studier i den kanadensiska tvåspråkiga miljön. Enligt dessa forskare berodde språkinlärares motivation på hans eller hennes attityd till målspråkets samhälle med dess talare.

Den kognitivt situerade perioden ägde rum på 90-talet och fokuserade mer på situerade analyser i specifika inlärningssammanhang och på motivationen i klassrummet.

Den processorienterade perioden, som startade omkring år 2000, studerar motivationen som ett dynamiskt fenomen i ständig förändring. Motivationen utifrån en tidsaspekt är intressant i

dessa studier. Detta uppmärksammas speciellt vid studier av motivation för språkstudier eftersom inläringen tar lång tid och motivationen kan hinna ändras.

Dörnyei säger att den processorienterade perioden i dagens läge håller på att utvecklas till en ny period som han kallar *sociodynamiska perioden*. Kort sagt, så ser man ur detta perspektiv på det dynamiska fenomenet utifrån ett antal interna, sociala och kontextuella faktorer. Det handlar om motivation för språkinläring i den moderna globaliserade världen (Dörnyei 2011:69-72).

3.3 Motivation

Det finns ett flertal olika uppfattningar om hur motivation kan indelas i olika kategorier och här nämns endast ett par av dessa. Peter Gärdenfors, professor i kognitionsvetenskap, talar om hur inre och yttre motivation fungerar. Den *inre motivationen* kommer från elevens egna intressen och drivkrafter, som ger denne en tillfredsställelse då han ägnar sig åt en viss aktivitet. I denna inre motivation märks även elevens nyfikenhet, koncentration och iver. Den *yttre motivationen* påverkar snarare eleven via yttre faktorer som kan leda till något annat värdefullt, vilket inte direkt hör ihop med aktiviteten (Gärdenfors 2010:78-80). Exempel på inre motivation för språkinläring skulle kunna vara elevens direkta intresse för språket, intresse för målspråkslandet eller länderna, personliga relationer till målspråket och dess utövare samt kulturella intressen. Den yttre motivationen kan handla om olika belöningar såsom betyg, framtida karriärmöjligheter och föräldrars löften om belöningar i form av kanske pengar eller semesterresor. Då man vill undvika någon slags bestraffning, vilket förekom i skolan förr i tiden, drivs man också av en yttre motivation.

I samband med Gardner och hans kollegors forskning talar man ofta om *integrativ* och *instrumentell* motivation (eller *orientering* vilket förklaras nedan under 3.5). Den första betecknar en drift hos språkinläraren att närma sig språket med dess talare och kultur. Ursprungligen talade Gardner om att inläraren hade en önskan om att identifiera sig med och integreras i kulturen som hör ihop med det nya språket. Han ändrade senare denna förklaring och menar att det handlar om en viss öppenhet gentemot språket och dess talare (Olvenmyr 2010:17-18). Den instrumentella motivationen handlar mer om status och vad man kan uppnå genom att studera språket. Denna borde kunna liknas vid den yttre motivationen som beskrivits ovan.

Håkan Jenner, professor i pedagogik, menar att motivation består av 3 sammanverkande faktorer. Den första är en inre faktor som sätter igång ett beteende vilket han kallar drivkraft. Denna sätts sedan i relation till den andra faktorn: ett mål som den som motiveras strävar efter. Målet kan vara av yttre karaktär, till exempel belöningar av olika slag, eller inre karaktär såsom glädje, stolthet och självförverkligande. Den tredje faktorn är en växelverkan mellan personens drivkraft och målsättning (Jenner 2004:41-42).

Ledarskapskonsulten Martin Ehdin hänvisar till en motivationsföreläsning där föreläsaren framställde yttre motivation som en slags konstgjord andning där man hela tiden måste tillföra belöningar för att motivera människor. Detta innebär dock inte att den yttre motivationen ej

bör finnas utan snarare existera i samklang med den inre motivationen, som kan ses som motivationens själva stomme (Ehdin 2010:15 40-41).

3.4 Attityder till språkstudier

Denna uppsats har inte elevens attityder som fokus men det är ändå intressant att nämna något om detta, eftersom attityden som en slags värderande inställning (se 3.1) kan ha inverkan på elevens motivation. I Skolverkets *Attitydundersökning om språkstudier i grundskola och gymnasieskola* kan man läsa om attityden till språkstudier hos elever, beslutsfattare, lärare och föräldrar. Samtliga dessa utom eleverna anser i allmänhet att engelskan är det språk som man absolut behöver och att övriga moderna språk är värdefulla. Eleverna har snarare en tendens att endast se engelskan som det enda nödvändiga språket (Edlert & Bergseth 2003:78). Det ser alltså ut som om det i denna attityd skulle vara fråga om generation. Detta ser man även i följande citat angående elevernas attityd till uthållighet och motivation:

Många lärare säger att de har sett en attitydförändring hos eleverna under de senaste 10-15 åren; eleverna har blivit mindre uthålliga och mindre benägna att utsätta sig för ansträngningar i skolarbetet. Dessa lärare menar att eleverna generellt är otåligare, att allt fler elever ger upp allt lättare och att färre elever upplever tillfredsställelse i att uppnå ett mål man kämpat mot. Denna utveckling har skett gradvis under denna period, menar man. Föräldrarna talar också om en större otålighet och kortsiktigare planering hos dagens ungdomar än hos tidigare generationer. (ibid. 2003:79).

Frågan är om man kan hjälpa dessa elever att hålla ut och arbeta mer långsiktigt genom att göra undervisningen mer motivationshöjande samt få dem att känna värdet av kunskaper i moderna språk?

3.5 Mål

I begreppsdefinitionen ovan ser vi att motivation bland annat handlar om hur individen riktar sitt beteende mot vissa mål (se 3.1). Likaså ser vi under 3.3 hur Jenner talar om ett mål som den motiverade människan strävar efter. Kort sagt så hör motivation ihop med mål.

Gardner och hans kollegor talar om *orientering* som är en beteckning för ett slags mål. Dessa orienteringar ses som föregångare till motivationen, vilka hjälper till att höja denna för att nå vissa målsättningar. Det finns *integrativ orientering*, vilket innebär en vilja att interagera med målspråkets utövare och i viss mån likna dessa (se 3.3). Den *instrumentella orienteringen* inriktas på nyttan med de nya språkkunskaperna och vad de kan leda till i form av till exempel bättre arbete och högre lön (Dörnyei 2011:41).

Pedagogikforskaren Joanna Giota, specialiserad i ämnet elevers motivation, säger att dagens kognitiva och socio-kognitiva motivationsforskning har starkt fokus på kognitiva mål. Hon hänvisar då till forskning som särskiljer *lärandemål* från *prestationsmål*. De förra hör ihop med elevens inre motivation och de senare med den yttre motivationen. Hon säger vidare att strävan efter lärandemål i regel tros leda till högre prestationer i skolan än strävan efter prestationsmål. Eftersom eleverna handlar i sociala sammanhang så bör målen enligt Giota inte endast vara kognitiva utan snarare multipla; med andra ord både sociala, emotionella och kognitiva. Eleven strävar då efter dessa mål samtidigt och i ett både här-och-nu-perspektiv och i ett framtidsperspektiv (Giota 2002:291-292).

3.6 Lärande

En genomgående tes hos Gärdenfors är att den bästa typen av lärande är den som leder till förståelse. Det handlar då om att kunskap inte bara ska vara repetitiv utan den ska vara produktiv så att den kan tillämpas på nya problemställningar. När man förstår ser man ett mönster som man har tagit till sig och man har då nått en bildning utan att nödvändigtvis komma ihåg alla faktadetaljer. En annan förutsättning för att kunskap ska bildas är att den lärande måste vara aktiv; han eller hon måste både tolka och värdera information som tas in samt relatera till andra kunskaper (Gärdenfors 2010:29-37). Gärdenfors uttrycker detta så här:

Man får inte kunskap bara genom att kopiera ett material. Det finns inga snabba klipp i kunskapens värld. Själva läroprocessen bygger på att materialet gör motstånd och att man tar det till sig genom att strukturera om det och koppla det till annan kunskap. Kunskap är information som har tolkats, värderats och satts in i ett sammanhang. (Gärdenfors 2010:31)

Gärdenfors talar även om *informellt* och *formellt lärande*. Det förra betecknar det som vi lär oss utanför skolmiljön och som ofta sker mer eller mindre omedvetet. Vi lär oss att tala, att gå, att cykla et cetera. I regel hör detta lärande ihop med den inre motivationen hos människan och belöningar blir därmed onödiga. Det senare handlar om att lära sig i skolan och dess undervisning. Man lär sig skrivning, läsning, matematik. Motivation och förståelse hänger enligt Gärdenfors samman och kan inverka på varandra. I både informellt och formellt lärande finner man motivation och förståelse (ibid. 2010:16-24).

Gärdenfors hänvisar även till psykologen Jerome Bruner som talar om "viljan att lära" med en betydelse motsvarande inre motivation. Denna vilja att lära delas upp i nyfikenhet, kompetens och ömsesidighet vilka också ses som drivkrafterna bakom informellt lärande. Med nyfikenheten menas människans naturliga nyfikenhet då hon bland annat undersöker och imiterar. Kompetensen är viljan att visa att man lyckas klara av något och att man därmed känner sig glad och stolt. Ömsesidigheten handlar om att uppnå mål gemensamt med andra människor i en social kontext av lärande. Dessa motiv och drivkrafter för "viljan att lära" och den inre motivationen borde även eftersträvas i det formella lärandet för att nå elevens inre motivation (ibid. 2010:86-88).

Vidare betonar Gärdenfors vikten av inlevelseförmågan vilken han ser som ett av de grundläggande villkoren för lärande. Han menar att denna har en nära förbindelse med både undervisning och kommunikation. I den indelning han gör av inlevelseförmågan finns det 5 varianter och man kan därmed leva sig in i: andras känslor, andras uppmärksamhet, andras önsknings, andras avsikter och andras kunskaper. Det som även ligger nära dessa inlevelseförmågor är att förstå att någon inte förstår, vilket han ser som något mycket betydelsefullt hos läraren (ibid. 2010:61-67).

Man talar ofta även om olika lärostilar hos elever och särskiljer då bland annat holistiska lärostilar som ser till helheten och analytiska som ser mer till enskilda delar. Det är av intresse för läraren att både känna till vilken stil som är den dominerande hos sig själv och hos sina elever för att kunna anpassa undervisningen utifrån detta. Det talas även ibland om olika lärandepreferenser och det finns då till exempel forskaren Reids indelning i olika kategorier av lärande (Tornberg 2009:22-25):

- Visuellt lärande (t.e.x att läsa)
- Auditivt lärande (t.e.x att lyssna till olika material)
- Kinestetiskt lärande (t.e.x olika kropps rörelser)
- Taktilt lärande (t.e.x beröring, egna experiment)

3.7 Motivationsarbete och motivationshöjning

Motivation behövs för att sätta igång ett beteende och när detta väl är gjort så blir motivationen drivkraften för att fortsätta med det som man har startat. Därför är motivationen speciellt viktig vid språkinläring, som är en lång process där motivationen måste hållas uppe under lång tid (Dörnyei 2005:65). Språkinläring handlar i själva verket om ett livslångt lärande, eftersom man hela tiden kan utvecklas och lära sig mer.

Jenner ser ett antal likheter i pedagogens motivationsarbete av elever och i behandlarens motivationsarbete av missbrukare för avvänjning av droger och alkohol, även om det givetvis också finns mycket stora skillnader. Han säger bland annat angående detta:

I båda fallen handlar det exempelvis om att man strävar mot att uppnå bestämda mål, parterna tolkar varandras beteende och man har förväntningar på varandra. Dessutom finns det likheter mellan att få ett återfall och att misslyckas på ett prov; det väcker samma tankar kring framgång och misslyckande. Det är dessa processer som står i centrum (Jenner 2004: 16).

Vidare betonar han att det i motivationsarbete är av högsta vikt att tänka på bemötandet av eleven eller klienten vilket påverkar dennes motivation tillsammans med tidigare erfarenheter:

Motivation är inte en egenskap hos individen, utan en följd av de erfarenheter man gjort och det bemötande man får. Frågan som hela tiden ligger i botten är om man har skäl att hysa hopp om framgång. För den som har ansvar för motivationsarbetet gäller det att ha en förståelse för vad dålig självkänsla och rader av misslyckanden kan innebära (ibid. 2004:15).

I bemötandet är det därför mycket viktigt hur man tolkar personens beteende, eftersom detta kommer att påverka utvecklingen av det fortsatta samspelet. Det räcker då inte med att konstatera att vilja saknas för förändring, med andra ord att motivation saknas, utan situationen måste analyseras för att se hur man kan gå vidare och absolut inte ge upp. Bemötandet får därmed i detta skede en större betydelse än viljan hos den person som behöver motiveras (2004:18-19). Karlsson & Larsson hänvisar i sitt examensarbete till en studie vid namn *What's Everybody So Excited About* där vikten av en samverkan mellan inre och yttre motivation framhävs då man talar om att nå resultat: "Lärares bemötande är en form av yttre motivation som fungerar som en igångsättningsmekanism, en katalysator, för den inre motivationen." (Karlsson & Larsson 2007:40).

I samband med detta kan nämnas att det är viktigt att pedagogen intar ett positivt förhållningssätt med positiva tankar. Birgitta Kullberg, forskare i etnografi, refererar till neurofysiologen Martin Ingvar som menar att stresshormonet cortisol inte ökar mer än normalt i hjärnan då man tänker positivt. Kullberg tycker då att ett positivt förhållningssätt hos läraren bör hjälpa eleverna i deras lärande så att även deras energi används på ett bra sätt. Hon säger att en positivt präglad omgivning hjälper eleven att utvecklas samt öka sin självtro och lust att lära (Kullberg 2004:25-26).

Per Revstedt, psykolog och psykoterapeut, har utfört studier om motivationsarbete inom socialtjänsten, kriminalvården och psykiatrin. Enligt honom är det av största betydelse att behålla en positiv människosyn som en motkraft då man som motivationsarbetare drabbas av en känsla av hopplöshet. Han menar även att denna positiva människosyn och förväntningar påverkar klienten positivt. Det är också lätt att fastna vid de hinder som man möter i motivationsarbetet, eftersom de i regel i början är tydliga medan möjligheterna är osynliga. Därför måste man aktivt försöka hitta möjligheterna (Revstedt 2002:25-30).

Likaså talar Dörnyei om 3 grundläggande motivationsvillkor vilka också framhäver en positiv atmosfär (Dörnyei 2011:107-113). Dessa är följande:

- Lärarens goda förhållningssätt och bra relation till eleverna: Relationen mellan lärare och elev kommer i först hand i många studier. Det handlar om ett ömsesidigt förtroende och respekt samt att man bryr sig och åtar sig elevens framsteg. Lärare som är entusiastiska för sitt ämne och undervisningen får sina elever motiverade.
- Bra och stödjande atmosfär i klassrummet: Eleven ska känna sig trygg och inte på något vis behöva känna sig besvärad eller löjlig.
- En sammanhängande elevgrupp med lämpliga gruppnormer: Man kommer överens med eleverna om gemensamma klassregler och fastställer toleransnormer. Elever ska inte besväras eller bli kritiserade då de har gjort fel eftersom detta ska ses som en del av inläringen.

Något som man ofta hör pedagoger tala om är hur viktigt det är att eleven blir sedd. Jenner menar att: ” Det är pedagogens uppgift att försöka förstå sin elev eller klient, men det är inte hans/hennes uppdrag att försöka förstå pedagogen.” (Jenner 2004:23). Pedagogerna har därmed ett visst ansvar för relationen och ska se eleven som en person och inte som en sak eller ett problem. Det är då också viktigt att kunna gå utanför sig själv för att försöka se saker och ting utifrån elevens perspektiv. På så vis kan man förhoppningsvis förstå hur eleven tänker och varför han beter sig så som han gör. Man tar då även hänsyn till elevens speciella sammanhang, till exempel bakgrund som påverkar beteendet (ibid. 2004:23-26). Jenner säger vidare beträffande relationen till eleven att:

[...]det är pedagogens professionella skyldighet att visa respekt och hysa positiva förväntningar på eleven och klienten, även om - eller snarare i synnerhet om - ingen annan gör det, kanske inte ens eleven eller klienten själv (ibid. 2004:36).

Med tanke på dessa positiva förväntningar så kommer vi in på det som benämns *Pygmalioneffekten*, vilket betecknar den inverkan förväntningar kan ha på hur verkligheten utvecklar sig. I vårt fall kan man då fundera över i vilken mån lärarens förväntningar på eleven påverkar hans motivation för studierna. Enligt Jenner så menar Brattesani m.fl att elever kan anpassa sitt beteende så det överensstämmer med lärarens förväntningar (ibid. 2004:74). Dörnyei säger att det finns forskning – även om denna är mager - som visar att lärarens motivation påverkar elevens motivation. Han nämner också Pygmalioneffektens verkningar som kan ha både positiv och negativ inverkan på elevens framgång och motivation

beroende på lärarens förväntningar. Lärarens entusiasm eller icke-entusiasm kan smitta av sig på eleven som blir motiverad eller inte motiverad. Det är till och med möjligt att den påverkar elevens inre motivation på längre sikt (Dörnyei 2011: 185-189).

Likaså framhäver Dörnyei även betydelsen av att läraren ökar elevernas förväntan på framgång i studierna. De bör då få tillräckligt med förberedelsetid och hjälp med sina uppgifter. Läraren bör också försäkra sig om att eleverna vet vad framgång med en viss uppgift innebär och att större hinder för att uppnå framgång avlägsnas (ibid. 2011:115).

Angående betydelsen av att eleven blir sedd så kan detta relateras till Gärdenfors idéer om inlevelseförmåga som nämnts tidigare (se 3.6). Det borde vara viktigt att ha dessa inlevelseförmågor i åtanke då man försöker göra sina elever sedda.

Gärdenfors nämner vidare bland annat följande aspekter i undervisningsmetoden som kan hjälpa eleven att få en bättre motivation (ibid. 2010:266-268):

- Elevens intressen och emotioner ska ses som utgångspunkt i undervisningen.
- Man låter eleverna arbeta induktivt så att de får ett problem att lösa för att till exempel hitta en förklaring eller regel.
- Låta eleven få kontroll över sitt lärande.
- Låta dem använda flera sinnen vid inläringen, till exempel ljud och bild i kombination.
- Göra lärande med lekfulla inslag såsom fysiska aktiviteter och rollspel.
- Eleverna får visa för varandra vad de kan.
- Arbeta med elevernas metakognition så de får fundera över själva lärandet.
- Man bör vara försiktig med yttre motivation eftersom den i värsta fall kan ta död på den inre. Det kan inträffa om betyg och andra yttre belöningar får för stor plats.

Jenner hänvisar till Hoppes teori om vikten av att sätta upp realistiska mål i förhållande till elevens kapacitet för att han eller hon ska kunna uppleva framgång. Elevens uppgifter får varken vara alltför lätta eller för svåra. Jenner nämner också socialpsykologen Deci m.fl. idé om att yttre belöningar kan hämma den inre motivationen. Undervisningen ska göras meningsfull så att den utgår från elevens perspektiv och för denne är tillräckligt intressant, vilket kan stärka den inre motivationen. (Jenner 2004:60-63). Enligt Gärdenfors menar Deci m.fl. att yttre belöningar däremot utgör en slags yttre kontroll som minskar elevens egna kontroll och kompetens (Gärdenfors 2010:84-85). Gärdenfors påpekar också att det i skolan är för mycket fokus på betyg vilket hör ihop med den yttre motivationen och frågar sig om inte eleverna skulle lära sig bättre av en undervisning utplagd utifrån deras inre motivation (ibid. 2010:81).

Läraren bör för sin undervisning ta fram relevant och meningsfullt material för eleverna menar Dörnyei. Det är högst omotiverande för eleverna att behöva lära sig något som de inte upplever meningsfullt och värt att lära. De råd som ges angående motivering i litteraturen för undervisning kan sammanfattas så här: ”*Find out your students’ goals and the topics they want to learn, and build these into your syllabus as much as possible.*” (Dörnyei 2011:116).

För att uppehålla och skydda motivationen hos eleverna, vilken annars har en tendens att med tiden minska och kanske riktas mer mot andra aktiviteter, föreslår Dörnyei ett antal åtgärder i klassrumsundervisningen, därav bland annat (ibid. 2011: 118-129):

- Inläringen bör göras trevlig och stimulerande: Monoton inläring bör undvikas samtidigt som man ger stor plats åt variation i undervisningen med intressanta och motiverande uppgifter.
- Uppgifterna ska presenteras på ett motiverande sätt: Syftet förklaras för eleverna och man försöker samtidigt höja deras förväntningar på vad uppgiften kommer att ge dem. De bör även få hjälp med lämpliga strategier för att lösa uppgiften.
- Eleverna sätter upp sina individuella mål: I språkinläring, som är en lång process, är det speciellt viktigt att dessa mål finns, eftersom de kan öka elevens känsla av kontroll över sitt eget lärande.
- Elevernas självförtroende ska höjas: Man ska få dem att inse att deras kompetens kan förändras under deras utveckling och att de kan få bättre kontroll över detta. Elevernas självbild gynnas då de regelbundet får känna upplevelser av framgång. Läraren bör betona det som eleven kan och inget annat.
- Ibland kan små uppmuntrande ord var värdefulla.
- Elevers oro kan minskas genom att man gör klassrumsmiljön mindre stressande. Eleverna kan behöva hjälp med att hitta strategier för att minska sin stress och oro i vissa situationer.
- Eleverna bör få tillfällen att i undervisningen ibland inta huvudrollen och visa sina starka sidor. De kan då tränas att bli mer bekväma med att göra uppgifter, till exempel muntliga sådana, som kan upplevas som pinsamma inför resten av gruppen.
- Påverka elevens tillfredsställelse så att denna fokuseras på lärande istället för belöningar och betyg. Eleven ska kunna känna sig tillfredsställd och stolt med de framgångar hon eller han har gjort utan att detta bara ses som en prestation för att få bra betyg.

3.8 Avhopp från studier i moderna språk

Med avhopp menas i denna uppsats att det både kan innebära att man hoppar av studierna mitt under ett steg eller inte fortsätter vidare till nästa steg efter avslutad kurs (Andersson & Johnsson 2006:5).

Redan de första studierna som utfördes av Bartley och Clement&Smythe&Gardner på 60- och 70-talet angående anledningar till elevers avhopp från studier i moderna språk visar att det i allmänhet är en fråga om attityd till språket och motivationen hos eleven att lära sig detta (Thorson & Molander Beyer & Dentler 2003:45). Elevens bristande motivation beror i regel på att följande saknas:

- 1) Framgång ("det är för svårt, för jobbigt")
 - 2) Utdelning ("det lönar sig inte, så mycket jobb för så lågt betyg")
 - 3) Autenticitet ("det är tråkigt, man möter inte språket i verkligheten, jag lär mig senare i utlandet")
- (ibid. 2003:47)

I en undersökning som Thorson, Molander Beyer och Dentler vid Göteborgs Universitet gjorde 2003 visades att de främsta orsakerna till avhopp är relaterade till undervisningens upplägg och elevernas motivation samt deras studiesituation. Skälen kan också vara olika beroende på när avhoppet sker: "De främsta orsakerna till avhopp under grundskolan är relaterade till läraren, medan den främsta orsaken till avhopp under gymnasietiden är att studierna tog för mycket tid" (ibid. 2003:17-18).

I Skolverkets *Attitydundersökning om språkstudier i grundskola och gymnasieskola* framställs likaså bland annat följande faktorer för elevernas avhopp från moderna språk på högstadiet:

- Elever och lärare har olika uppfattning om vilket lingvistisk kompetens eleverna behöver uppnå.
- Elever upplever vid en viss tidpunkt att de inte hänger med i språkundervisningen längre.
- Elever upplever att de klarar sig med engelska.
- Elever har möjlighet att hoppa av sina språkval om de inte upplever motivation att fortsätta, till förmån för svenskengelska, där man dessutom vet att det ställs låga krav.
- Föräldrarna har låga förväntningar på att eleverna ska läsa ytterligare ett modernt språk.

(Edlert & Bergseth 2003:80-81).

I samma undersökning konstaterades också att en del elever som valde nytt språk på gymnasiet gjorde detta eftersom de hade tröttnat på sitt gamla språk eller för att studierna var för krävande. Som vi tidigare sett i denna uppsats (se 3.4) tycker både lärare och föräldrar att det under senare år har skett attitydförändring hos eleverna som är mindre benägna att anstränga sig i skolarbetet och som har en kortsiktigare planering. Liksom i den undersökning Thorson m.fl. gjorde framkom även att eleverna hade problem med lärarna, exempelvis på grund av lärarbyten och många vikarier (ibid. 2003:35).

En variant av avhopp är *strategiska avhopp*, vilket innebär att eleven hoppar av språkstudierna för att välja ett annat ämne där det inte krävs lika mycket arbete för att få bra betyg (Andersson & Johnsson 2006:5). Det finns även elever som hoppar av ett språk för att läsa ett nytt nybörjarspråk där det kan vara lättare att få bra betyg än på ett fortsättningssteg (ibid 2006:8). Thorson m.fl. talar här om att "eleven zappar sig genom systemet" och därmed endast lär sig språk på ett första nybörjarplan (Thorson m.fl. 2003:29). De säger angående detta:

Genom att avbryta språkstudier vid flera tillfällen och påbörja nybörjarspråk i gymnasieskolan istället för att följa upp språkvalet från grundskolan lyckas elever 'zappa' sig igenom utbildningen och når många gånger inte längre än till en högst begränsad förmåga att kommunicera på målspråket. De ytliga kunskaperna är frustrerande och leder eventuellt till att eleven oreflekterat förringar de moderna språkens betydelse i allmänhet och nödvändigheten av språkkunskaper i synnerhet. Ett uttryck för detta är åsikten, att engelska räcker som främmande språk (ibid. 2003:34).

Enkvist vid Lunds Universitet menar att denna stora valmöjlighet kan vara ett problem vilket hon uttrycker så här:

Den i och för sig utmärkta möjligheten att välja mellan olika språk har blivit en svårighet. Språken fungerar på många sätt som buffertämnen, som eleverna försöker bli av med om studierna går dåligt. Man kan därför kalla språken "frånvalsämnen" snarare än tillvalsämnen. (Enkvist 2005:38).

3.9 Styrdokument och ramfaktorer

I detta kapitel behandlas ett antal faktorer som elever och lärare förväntas att arbeta utifrån. Alla vi som är verksamma i skolan och våra elever har styrdokument att rätta oss efter och varje skola har dessutom sin egna prägel med sina regler och förordningar.

Gymnasieskolans nya läroplan väcker ett antal tankar angående språkstudier och hur man ser på dessa. Redan på första raderna i läroplanen kan man läsa angående utbildningen inom skolväsendet: "Den ska främja elevers utveckling och lärande samt en livslång lust att lära." (Skolverket 2011c:2) Kan detta då innebära att eleverna ska få tillräckligt goda möjligheter att förkovra sig i sina ämnen för att sedan fortsätta sina studier på högre nivå såsom högskola? Under *Förståelse och medmänsklighet* i läroplanen säger man:

Det svenska samhällets internationalisering och den växande rörligheten över nationsgränserna ställer höga krav på människors förmåga att leva med och inse de värden som ligger i en kulturell mångfald. Skolan är en social och kulturell mötesplats, som har både en möjlighet och ett ansvar för att stärka denna förmåga hos alla som verkar där. [...] Skolan ska bidra till att elever får en identitet som kan relateras till inte bara det specifikt svenska utan också det nordiska, det europeiska och ytterst det globala. Internationella kontakter och utbildningsutbyte med andra länder ska främjas (ibid. 2011c:2).

Vidare kan man i läroplanen läsa under *Skolans uppdrag*:

Undervisningen i olika ämnen ska ge eleverna kunskaper om den europeiska unionen och dess betydelse för Sverige samt förbereda eleverna för ett samhälle med allt tätare kontakter över nations- och kulturgränser. Det internationella perspektivet ska också bidra till att utveckla elevernas förståelse för den kulturella mångfalden inom landet. (ibid. 2011c:4).

Och i inledningen till ämnesplanen för moderna språk på gymnasiet kopplar man detta till studie- och arbetslivet:

Kunskaper i flera språk ökar individens möjligheter att ingå i olika sociala och kulturella sammanhang och att delta i ett globaliserat studie- och arbetsliv. Kunskaper i moderna språk kan dessutom ge nya perspektiv på omvärlden, ökade möjligheter till kontakter och större förståelse för olika sätt att leva. (Skolverket 2011d)

I Europaparlamentets och rådets rekommendation angående nyckelkompetenser för ett livslångt lärande finns bland annat *Kommunikation på främmande språk* som en av de 8 rekommenderade kompetenserna (Europeiska gemenskaperna 2007). Det Europeiska rådet har, vilket tidigare har nämnts, som målsättning att medborgarna i EU ska ha kunskaper i sitt modersmål och ytterligare två språk vilket detta citat visar:

Att lära sig och att tala andra språk stimulerar oss till att bli öppnare gentemot andra, deras kulturer och synsätt. Dessutom förbättras de allmänna kognitiva färdigheterna och kunskaperna i modersmålet stärks, inklusive läs- och skrivkunskaper. Det räcker alltså inte med att lära sig ett lingua franca. Kommissionens målsättning är ett verkligt flerspråkigt europeiskt samhälle: Ett samhälle i vilket andelen flerspråkiga människor ständigt ökar tills varje medborgare har praktiska kunskaper i åtminstone två språk utöver det egna modersmålet. (Europeiska gemenskapernas kommission 2005)

Vilken roll ges moderna språk i dagens gymnasieskola med tanke på dessa perspektiv som betonar tätare kontakter med omvärlden, värdet av den kulturella mångfalden, flerspråkighet och deltagandet i det globaliserade studie- och arbetslivet?

I den nya gymnasieskolan, Gy11, finns inget program som har mer än 200 obligatoriska poäng i moderna språk, med andra ord inte mer än steg 2. Man kan däremot på vissa högskoleförberedande program läsa mer moderna språk i sin inriktning och på vissa skolor även inom de individuella valen som skolan erbjuder (Gymnasieboken 2011). Man behöver på många utbildningar endast läsa 100 poäng i moderna språk om man inte själv väljer att läsa mer. Om 200 poäng är obligatoriskt går det bra att byta språk och endast läsa 100 i två olika språk. Dessa faktorer väcker frågan om man vid utformningen av programmen har haft EU:s målsättning angående medborgarnas språkkunskaper i åtanke.

Under *Utbildningsval – arbete och samhällsliv* i läroplanen framhävs gymnasieskolans samverkan med de andra skolformerna och samhället i övrigt.

Gymnasieskolan ska nära samverka med de obligatoriska skolformerna, arbetslivet, universiteten och högskolorna samt med samhället i övrigt. Detta krävs för att eleverna ska få en utbildning av hög kvalitet och få underlag för val av kurser inom utbildningen och för vidare studier eller yrkesverksamhet (Skolverket 2011c:9):

Innebär det att man kan räkna med en smidig övergång från studier i olika ämnen på högstadiet till de högre nivåerna på gymnasiet? Kan man likaså räkna med att gymnasieeleverna ska vara väl förberedda då de börjar högskoleutbildningar och kommer de att kunna få möjlighet till de kurser och utbildningar de efterfrågar?

Från och med vårterminen 2012 kommer Göteborgs Universitets förberedandekurser i moderna språk, kurser på nybörjarnivå, att fasas ut för att helt och hållet vara nedlagda år 2014 (Göteborgs Universitet, Institutionen för språk och litteraturer, 2011). Detta motiveras med att kurserna överlappar gymnasiet och att för få av eleverna går vidare till grundkurserna på nästa nivå vid universitetet, vilket ursprungligen är tanken med dessa förberedande kurser. Om inte möjlighet finns att gå en förberedandekurs så måste studenter som vill läsa språk vid högskola och universitet ha inhämtat tillräckliga kunskaper från gymnasieskolan eller Komvux ("Förberedande kurser i språk läggs ner" 2011). Beträffande italienskan så kommer enligt studievägledare sista förberedandekursen att hållas under vårterminen 2012 (personlig kommunikation, 5 december, 2011). Det är då andra terminen av en kurs på två terminer så att de studenter som under hösten 2011 har gått första delen kan fullfölja kursen. Då man söker på högskolekurser i övriga landet på www.antagningen.se finner man att förberedandekurser endast finns vid två andra lärosäten i landet (Verket för högskoleservice [VHS] 2011). Om man via Komvux Göteborgs hemsida söker efter italienska i kurskatalogen får man ingen träff (Göteborgs stad, Vuxenutbildningen, 2011). För att studera italienska på universitetsnivå

krävs förkunskaper från gymnasieskolans steg 3 (Verket för högskoleservice [VHS] 2011). Enligt upplysning från informationsavdelningen på Komvux i Göteborg har kurser i italienska inte funnits sedan ett antal år tillbaka (personlig kommunikation, 5 december, 2011). I Göteborg med angränsande kommuner är det dessutom få gymnasieskolor som erbjuder italienska och ibland endast steg 1 och 2 vilket även kommer att tas upp under resultatdelen i denna uppsats. Hur gör då en elev som vill läsa italienska på universitet eller högskola för att skaffa sig rätt behörighet om varken gymnasieskolan på orten eller Komvux erbjuder kurser? På Komvux i Göteborg svarar man att om man hittar en kurs i någon annan kommun i landet så kan man ansöka om tillstånd från sin hemkommun för att få gå kursen.

För att uppmuntra studier i moderna språk får elever som fullföljer sina studier till minst steg 3 extra meritpoäng vilket gagnar dem vid ansökan till högskola. Av 2,5 möjliga meritpoäng kan man få max 1,5 för moderna språk beroende till vilken nivå man läser språket eller språken (Regeringskansliet 2011). Denna ”morot” kan man sätta i relation till de begränsade möjligheterna att studera vissa språk som till exempel är fallet för italienskan.

3.10 Sammanfattning av litteraturgenomgången

Här sammanfattas i stora drag litteraturgenomgången i detta kapitel med fokus på de aspekter som kan vara av särskilt intresse i studien.

Motivation kan kategoriseras så att den delas upp i *inre* och *yttre motivation*. Den förra betecknar en motivation som kommer från elevens egna intressen och drivkrafter. Den senare innebär att eleven påverkas mer av yttre faktorer som kan leda till något värdefullt, till exempel belöningar i form av betyg och framtida karriärmöjligheter (Gärdenfors 2010:78-80). Det finns även en syn på motivation som bestående av sammanverkande faktorer med drivkraft, mål och en växelverkan av dessa (Jenner 2004:41-42).

Attityd, som är en slags värderande inställning (se 3.1), kan ha inverkan på elevens motivation. Det har i en av skolverkets undersökningar visat sig att elever har en tendens att se engelskan som det enda nödvändiga språket vilket har negativ inverkan på deras motivation att lära sig andra språk. Dessutom märker man att eleverna blir allt mindre benägna att anstränga sig skolarbetet (Edlert & Bergseth 2003:79). Språkstudier kräver ganska mycket arbete och det kan då vara ett problem om eleverna inte är beredda att anstränga sig samtidigt som de inte anser att dessa kunskaper är viktiga.

I begreppsdefinitionen för motivation talas om att beteendet hos individen riktas mot olika mål (Nationalencyklopedin 2011). Likaså talar Jenner om att det i motivationen ingår mål som individen strävar efter (Jenner 2004:41-42). Sammantaget kan man säga att motivation och mål hör ihop. Det talas även om *orientering* i betydelsen mål enligt Gardners termer. Man särskiljer då *integrativ orientering*, som innebär en vilja att interagera med målspråkets utövare, och *instrumentell orientering*, som snarare är en strävan efter annat värdefullt som språkkunskaperna kan leda till (Dörnyei 2011:41). Här kan man dra vissa paralleller med inre och yttre motivation. Giota talar om att målen bör vara multipla. Detta innebär i stora drag att de är både sociala, emotionella och kognitiva. Hon delar upp de kognitiva målen i *lärandemål* som hör ihop med den inre motivationen och *prestationsmål* som hör ihop med den yttre

motivationen. Eleven strävar efter de multipla målen i både i ett här-och-nu-perspektiv och i ett framtidsperspektiv (Giota 2002:291-292).

Då en elev uppnår förståelse ser han ett mönster i det han har lärt sig och kan tillämpa kunskapen på nya problemställningar. Det kan dock innebära att faktadetaljerna har glömts bort. Kunskapen är då inte bara repetitiv utan snarare produktiv. Enligt Gärdenfors är detta den bästa sorten av lärande. Dessutom hänger motivation och förståelse samman och kan ha inverkan på varandra (Gärdenfors 2010:29-37 och 16-24). Man kan särskilja *informellt* och *formellt* lärande; den förra betecknar det som vi lär oss mer eller mindre omedvetet utanför skolmiljön och den senare betecknar lärande i skolmiljö och undervisning. Något som vidare är viktigt för lärande är inlevelseförmågan. Närbesläktat med detta är att förstå att någon annan inte förstår vilket är en mycket viktig egenskap hos läraren (ibid. 2010:61-67).

Då man ägnar sig åt språkstudier är motivationen av mycket stor betydelse eftersom det handlar om en lång inlärningsprocess. Motivationen måste då hållas uppe under lång tid. Då läraren i sitt motivationsarbete strävar efter att få sina elever motiverade är det viktigt att tänka på att ge ett bra bemötande. Man bör då tolka elevens beteende för att se hur man kan arbeta vidare. Det räcker inte att bara konstatera att motivation saknas (Jenner 2004:15-19). Man bör som lärare även inta ett positivt förhållningssätt för att hjälpa eleven i hans utveckling och lust att lära vilket även ökar elevens självtro (Kullberg 2004:25-26). Om man, då man arbetar med motivation, känner att en hopplöshet är på väg att ta över måste man behålla en positiv människosyn som motkraft (Revstedt 2002:25-30). Det är alltså viktigt att eleven upplever att undervisningen bedrivs i en positiv atmosfär. Läraren bör ha en god relation till sina elever och vara entusiastisk för sitt ämne och undervisningen.. Atmosfären i klassrummet ska vara bra och stödjande för eleven. Elevgruppen ska vara sammanhängande med lämpliga gruppnormer (Dörnyei 2011:107-113). Eleven ska också bli sedd i undervisningen så att läraren ser denne som en person och inte som en sak eller ett problem. Därmed är det också betydelsefullt att läraren har positiva förväntningar på eleven eftersom dessa kan ha positiv inverkan på elevens framgång (ibid. 2011:107-113). En annan aspekt i motivationsarbetet är att göra undervisningen meningsfull så att den utgår från elevens perspektiv och är tillräckligt intressant. Detta kan också stärka den inre motivationen hos eleven (Jenner 2004:60-63). Läraren kan aktivt arbeta för att uppehålla och skydda motivationen hos eleverna. Det är då viktigt att tänka på att göra undervisningen stimulerande och varierande på olika vis. Eleverna bör sätta upp individuella mål så att de ökar kontrollen över sitt eget lärande. De bör även få sin framgång bekräftad av läraren som ger dem uppmuntrande ord emellanåt. Det är också viktigt att läraren låter eleverna visa sina starka sidor. Läraren bör vidare försöka få eleven tillfredsställd genom att få denne att fokusera på lärande istället för belöningar och betyg (Dörnyei 2011:118-129).

Angående elevers avhopp från studier i moderna språk så beror detta i allmänhet på attityden till språket och en bristande motivation. Den senare grundar sig i regel på att eleverna saknar framgång, utdelning eller autenticitet i studierna och undervisningen (Thorson & Molander Beyer & Dentler 2003:45). De främsta orsakerna till avhopp i grundskolan är relaterade till läraren och i gymnasieskolan till att studierna är för tidskrävande (ibid. 2003:17-18). Det förekommer även strategiska avhopp vilket innebär att eleven hoppar av för att välja ett ämne

som inte kräver lika mycket arbete för att få bra betyg. En annan variant är att hoppa av för att påbörja ett nytt språk på nybörjarnivå och lättare få bra betyg (Andersson & Johnsson 2006:5).

Lärare och elever arbetar utifrån ett antal styrdokument och ramfaktorer i skolan. Gymnasieskolans nya läroplan inleds med en betoning på vikten av att elevens utveckling och lärande främjas och en livslång lust att lära. Vidare betonas i läroplanen och i ämnesplanen tätare kontakter med omvärlden, värdet av den kulturella mångfalden och deltagande i det globaliserade studie- och arbetslivet (Skolverket 2011c-d). Likaså rekommenderar Europaparlamentet och rådet att medborgarna ska ha praktiska kunskaper i sitt modersmål samt ytterligare två språk (Europeiska Gemenskaperna 2007). Man kan i samband med detta fundera på vilken roll moderna språk ges i dagens gymnasieskola och vilka möjligheter eleverna får att studera språken efter gymnasiet. Det är idag inte alla skolor som erbjuder italienska som modernt språk och i vissa fall erbjuds endast kurser på steg 1 och 2. För högskolestudier krävs steg 3 för att komma in. Göteborgs Universitet kommer på sikt att lägga ner sina förberedandekurser i moderna språk (Göteborgs Universitet, Institutionen för språk och litteraturer, 2011) och denna typ av kurser erbjuds i dagsläget endast på två andra lärosäten i landet (Verket för högskoleservice [VHS] 2011). Om man väljer att studera på Komvux så finns det inte italienska i Göteborg utan man får i så fall hitta en annan komvuxutbildning i landet och söka tillstånd från sin hemkommun för att få gå utbildningen (personlig kommunikation, 5 december, 2011). Samtidigt som det är svårt att hitta eftergymnasiella kurser i italienska för den som saknar betyg från steg 3 uppmuntras eleverna på gymnasiet att fullfölja sina studier till minst steg 3 för att få meritpoäng. Av 2,5 möjliga meritpoäng kan man få max 1,5 poäng för moderna språk (Regeringskansliet 2011).

Efter denna litteraturgenomgång är det nu dags att komma in på metoddelen i denna uppsats. Därefter presenteras resultatet av min studie och slutligen förs en diskussion med återkopplingar till denna litteraturgenomgång.

4 Metod och genomförande

4.1 Val av metod

Undersökningen i denna studie är av kvalitativ karaktär med vissa kvantitativa inslag. Vad som speciellt är intressant i denna typ av studie är respondenterna, i det här fallet främst eleverna och lärarna, med deras uppfattningar kring ämnet. Till skillnad från en kvantitativ studie, som är mer objektiv och förklarande med säkra slutsatser, så har en kvalitativ studie snarare som målsättning att resultaten ska tolkas och förstås (Stukát 2011:35-36). De kvantitativa inslagen i studien är i form av redogörelser för antal elever av olika kategorier, till exempel antal killar respektive tjejer som deltar i undersökningen och antal elever från de olika gymnasieprogrammen.

Undersökningen kan även definieras som en respondentundersökning, vilken har svarspersonerna och deras tankar som studieobjekt. Man är i denna typ av undersökning intresserad av att få veta hur respondenterna (svarspersonerna) tänker och tycker angående det aktuella ämnet som undersökningen behandlar. Det finns huvudsakligen två typer av respondentundersökningar: *samtalsintervjuer* och *frågeundersökningar*. Den förra innehåller i regel ostrukturerade frågor i den bemärkelsen att de inte alltid är exakt samma utan det handlar mer om ett interaktivt samtal mellan intervjuare och respondent. Den senare innehåller samma frågor som alla respondenter får svara på och oftast har de fasta svarsalternativ (Esaiasson & Gilljam & Oscarsson & Wängnerud 2007:258). I denna undersökning har jag valt att göra samtalsintervjuer (även kallade ostrukturerade intervjuer) med lärarna och frågeundersökningar i form av enkäter med eleverna. Frågorna i intervjuerna följer en intervjuguide (bilaga 1) med temaområden för frågorna, vilka jag som intervjuare följer, samtidigt som intervjun är individuell med följdfrågor som passar just den aktuella respondenten (Stukát 2011:44). Större delen av frågorna i enkäten (bilaga 2) är öppna frågor som eleverna får besvara med egna ord och tankar vilket är mindre vanligt i frågeundersökningar (Esaiasson m.fl. 2007:259). Jag har valt dessa varianter av samtalsintervjuer och enkäter med mestadels öppna frågor med förhoppningen att få fram mer djup och nyanser i lärarnas och elevernas svar. Eftersom uppsatsen handlar om elevernas motivation och attityder till att fortsätta sina studier i italienska, anser jag denna typ av mer djupgående kvalitativa undersökningar lämpliga. Det handlar om att få fram känslor och synpunkter som kan ha haft inverkan i deras beslut att fortsätta studierna. Det optimala hade troligtvis varit att även göra samtalsintervjuer med eleverna men detta var inte möjligt att genomföra under den korta tid då examensarbetet skulle utföras.

4.2 Val av undersökningsgrupp

De personer som är objekt för studien är elever som läser italienska på gymnasiet steg 3. De utgör den population som undersökningen ska uttala sig om (Esaiasson m.fl. 207:178). Eftersom det var praktiskt omöjligt att göra detta som en populationsundersökning, det vill säga med alla elever på steg 3 i Sverige, blev alternativet att göra en urvalsundersökning. Detta innebär att man försöker göra ett urval som är representativt för populationen (Stukát 2011:64-69). I det här fallet hindrar tid och ekonomiska resurser möjligheterna att göra enkäter eller intervjuer med alla italienskaelever på steg 3 i Sverige. Valet blir därför att hålla sig

inom ett nära geografiskt område, Göteborg med omnejd, och att både använda elever och lärare som respondenter. På så vis får man ett bredare perspektiv på uppfattningarna kring vad som får eleverna att fortsätta sina studier. Eleverna talar för sin egna situation och lärarna talar för både nuvarande och tidigare elever. Deras mångåriga erfarenheter av möten med olika elever borde kunna tillföra intressanta uppgifter till undersökningen. Tiden tillät som sagt inte att göra intervjuer med eleverna och för att vara konsekvent valde jag att endast göra enkäter med dem. Lärarna som ju är betydligt färre till antalet fick däremot ställa upp på enskilda intervjuer.

Av 10 tillfrågade gymnasieskolor hade 6 undervisning i italienska på steg 3. I dessa skolor, varav en är friskola och de övriga kommunala, accepterade samtliga 6 lärare att ställa upp på undersökningen. Totala antalet elever i deras undervisningsgrupper är 46 och av dessa svarade 37 på enkäten. Övriga elever var frånvarande från lektionerna.

4.3 Intervjuerna

Vid samtalsintervjuerna med lärarna användes en intervjuguide med fyra frågeområden som samtalen fokuserades på (se bilaga 1). Dessa är *Inledande samtal om italienskan på gymnasiet*, *Elevernas motivation att fortsätta studierna*, *Skolan, läraren och övriga ramfaktorer* och *Lärarens eventuella tillägg*. Syftet med det första frågeområdet var att allmänt beröra ämnet. Efter att ha fått uppgift om huruvida läraren är behörig och hur många år denne har i yrket, ställde jag därför frågor om hur man ser på italienskans situation i dagens gymnasieskola. Efter att läraren och jag hade samtalat lite allmänt, kom vi in på nästa frågeområde angående elevernas motivation. Tanken med dessa frågor var att få veta hur läraren ser på elevens inre och yttre motivation samt hur man märker att eleven uppnår ett lärande med förståelse. I det tredje området handlade samtalet och frågorna om skolan, läraren och övriga ramfaktorer. Här ville jag ta reda på mer om hur både läraren och skolan påverkar elevens motivation för studierna. Jag avslutade intervjuerna med att fråga lärarna om de ville tillägga något som de tyckte att jag borde ha frågat om.

Första intervjun utfördes vid ett tidigt stadium i uppsatsarbetet och jag hann därför inte göra någon pilotintervju innan detta tillfälle. Däremot visade jag upp intervjuguiden för två kurskamrater som läste igenom den och ansåg den relevant för de kommande intervjuerna.

4.4 Enkäterna

Enkäterna (se bilaga 2) innehåller som tidigare nämnts mestadels öppna frågor men även en del frågor med svarsalternativen ja eller nej. Samtliga frågor kan delas in i 4 temaområden: *Inledande frågor* (fråga 1-2), *Frågor relaterade till inre motivation* (fråga 3-4 och 9-13), *Frågor relaterade till yttre motivation* (fråga 14-18) och *Frågor relaterade till både inre och yttre motivation* (fråga 5-8 och 19-26). Min tanke med att inte låta alla frågor tillhörande samma område stå tillsammans var att detta skulle upplevas som mindre monotont för den som besvarar enkäten. De inledande frågorna var ämnade som en start på intervjun samt att de skulle ge en bakgrund om antal elever av respektive kön och om vilket gymnasieprogram de går. Angående frågorna om inre motivation så var syftet med dessa att få nyanserad information om vad som påverkar elevens inre motivation i språkstudierna. Likaså var syftet med nästkommande temaområde att få information om vad som har inverkan på elevens yttre

motivation. Det sista temaområdet innehåller frågor som tros kunna påverka både den inre och yttre motivationen hos eleven i deras språkstudier.

Såsom för intervjuguiden blev det inte heller någon tid för att utföra ett pilottest av enkäten. Även denna visades upp för ett par kurskamrater som ansåg den vara relevant.

4.5 Genomförande

Ett antal större gymnasieskolor i Göteborg med omnejd, som jag förmodade hade kurser i italienska på steg 3, kontaktades via telefon eller e-mail för att undersöka deras intresse av att ställa upp på undersökningen. De vidare kontakterna med skolorna skedde direkt med lärarna som bokade in tid för intervjuerna och enkäterna.

I samtliga fall började jag med att intervjua lärarna. Dessa intervjuer bandades utom i ett fall där läraren inte ville ställa upp på det och då jag istället tog anteckningar. I en av inspelningarna skedde ett tekniskt missöde och halva intervjun var därmed borta. Denna halva intervju kompletterades med ett telefonsamtal med den berörda läraren så att de missade frågorna klarades ut. Varje intervju tog mellan 30 till 45 minuter. När alla intervjuer var klara lyssnade jag igenom dem och skrev ner sammanfattningar utifrån frågeområdena i intervjuguiden. Vissa citat av speciellt intresse för studien skrevs också ner.

Då jag träffade lärarna fick jag antingen möjlighet att även träffa eleverna för att låta dem svara på enkäten direkt eller lämna denna till lärarna, som sedan vidarebefordrade den till sina elever. På grund av tidsbrist och schematider som inte passade fick jag alltså inte möjlighet att närvara då alla enkäter besvarades. Då jag hade fått in alla enkäter läste jag igenom dessa och skrev ner samtliga svar utifrån ovanstående temaområden (se 4.4).

4.6 Reliabilitet, validitet och generaliserbarhet

Både reliabilitet, validitet och generaliserbarhet har att göra med studiens tillförlitlighet. Det är viktigt att diskutera både styrkor och svagheter i undersökningen. Reliabiliteten handlar om hur tillförlitlig själva mätningen är i undersökningen (Stukát 2011:132-134).

I denna undersökning skulle det då handla om hur noggrant intervjuerna och enkäterna mäter elevernas och lärarnas uppfattningar så att vi kan komma fram till pålitliga resultat. Beträffande intervjuerna så skulle man kunna ha intervjuareffekten i åtanke. Denna innebär bland annat att intervjuaren omedvetet kan påverka respondenten eller att respondenten anpassar sina svar till vad han eller hon tror förväntas (Esaiasson m.fl. 2007: 265-266). I lärarnas fall tror och hoppas jag att detta inte har inträffat, eftersom de samtliga föreföll mycket bestämda i sina synpunkter. Även om eleverna inte blev intervjuade, skulle man kunna befara att de har anpassat sina svar något. De är förvisso anonyma i enkäterna, men då lärarna i en del av grupperna ombesörjde att samla in enkäterna, skulle det kunna finnas en risk att svaren är anpassade till vad eleverna tror att lärarna förväntar sig. Det skulle självklart också ha varit optimalt om jag hade kunnat närvara på alla lektioner då enkäterna fylldes i för att eventuellt kunna hjälpa elever som kan ha missuppfattat någon fråga. Dessa är också faktorer som eventuellt kan ha påverkat reliabiliteten.

En undersöknings validitet handlar om huruvida rätt saker mäts med den eller de mätinstrument man använder (Stukát 2011:134-136). Det skulle både med intervjuer och enkäter som mätinstrument kunna handla om hur frågorna är formulerade (Esaiasson m.fl. 2007: 265-266). En fråga man kan ställa sig är om rätt svar kommer fram med de frågor som jag ställde till lärarna och de frågor som eleverna svarade på i enkäten? Min uppfattning är att frågorna som ställdes är relevanta, vilket jag tycker att svaren visar. Optimalt hade självklart varit om jag hade hunnit göra pilotundersökningar innan de riktiga undersökningarna utfördes.

Den tredje faktorn som har med undersökningens tillförlitlighet att göra är generaliserbarheten, det vill säga om resultat endast gäller de analysenheter (i det här fallet eleverna) som man har undersökt i studien eller om det kan generaliseras (Stukát 2011: 136-137). Detta är givetvis svårt att uttala sig om men jag anser att resultaten från undersökningen borde vara relativt generaliserbara. Skolorna är ganska olika varandra liksom även eleverna verkar vara. Däremot skulle man kunna tänka sig att populationen är för liten för att en riktigt bra generaliserbarhet ska kunna gälla.

4.7 Etiska överväganden

Eleverna och lärarna informerades om vem jag är och att jag är lärarstudent vid Göteborgs Universitet samt undersökningens syfte och att deltagandet var frivilligt. Då undersökningen inte innehåller några frågor av etiskt känslig karaktär och eleverna är över 15 år (majoriteten dessutom myndiga) så kunde eleverna själva samtycka till medverkan i studien innan de svarade på enkäterna. Samtliga respondenter, både elever och lärare, förblir anonyma i uppsatsen vilket de även informerades om. All information som insamlades för detta arbete kommer endast att användas för uppsatsen och inte för några andra ändamål.

Ovanstående åtgärder stämmer överens med det grundläggande individskyddskravet som man bör tänka på vid forskning (Stukát 2011:138-140).

5 Resultat och analys

Studien baseras som tidigare har nämnts på data från samtalsintervjuer med 6 gymnasielärare i italienska och enkäter från 37 gymnasieelever (20 tjejer och 17 killar) som studerar italienska på steg 3. Av 10 tillfrågade gymnasieskolor i Göteborg med omnejd fanns det 6 stycken som hade en steg 3 kurs i italienska det här läsåret. Samtliga italiensklärare i dessa 6 skolor, varav en är friskola och övriga kommunala skolor, tackade ja till att ställa upp på intervju samt att deras elever skulle tillfrågas om att fylla i en enkät. Av totalt 46 elever på steg 3 i de olika skolorna var 37 närvarande på lektionerna då enkäten delades ut och efter att ha blivit informerade om enkätens syfte tackade samtliga ja till att svara på den. Det blev därmed ett bortfall på 9 elever som var frånvarande. På grund av tidsbrist hade jag inte möjlighet att närvara vid besvarandet av enkäten för mer än 16 av eleverna. De hade dock endast någon enstaka fundering angående enkätens frågor.

För att lärarna och eleverna ska få vara anonyma nämner jag inga detaljerade fakta angående skolorna såsom till exempel skolornas storlek med antal elever. Lärarna får i uppsatsen A till F som namn. Alla, utom en som läser lärarlyftet, är behöriga lärare i italienska. På en av skolorna har man slagit ihop steg 1 och 3 och på en annan steg 2 och 3 så att undervisningen bedrivs gemensamt för dessa grupper. Detta är förutsättningen för att skolan ska ställa upp på att ge undervisning på steg 3, vilket annars blir för kostsamt med små grupper. Likaså kommer en av skolorna från och med nästa läsår inte längre att erbjuda steg 3. Eleverna kan då börja läsa italienska steg 1 i årskurs 2 och hinner därmed inte upp till steg 3 i sitt vanliga gymnasieprogram. I följande tabell (figur 1) ser man lärarnas benämningar i uppsatsen, antal år i yrket och hur många italienskaelever som finns på deras respektive skolor:

Lärare	År i yrket	Italienskaelever på skolan
A	10 år	steg 1: 35 st steg 2: 25 st steg 3: 10 st
B	4 ½ år	steg 1: 50 st steg 2: 10 st steg 3: 5 st
C	35 år	steg 1: 0 steg 2: 23 st steg 3: 12 st
D	15 år	steg 1: 25 steg 2: 0 steg 3: 5 st
E	43 år	steg 1: 35 st steg 2: 25 st steg 3: 10 st
F	14 år	steg 1: 6 st steg 2: 0 steg 3: 4 st

Figur 1: Intervjuade lärare, antal år i yrket, elever som studerar italienska.

För samtalsintervjuerna har som sagt en intervjuguide använts (bilaga 1). Denna och elevenkäten (bilaga 2) finns med som bilagor i denna uppsats.

5.1 Samtalsintervjuer med lärare

Under detta avsnitt presenteras ej varje enskild fråga, eftersom dessa i samtalsintervjuer har varit något varierande. Lärarnas svar på frågorna redovisas under nedanstående avsnitt (5.1.1 – 5.1.4). Intervjuerna har utförts enligt en intervjuguide (se bilaga 1) och i denna finns två temaområden som kan relateras till varandra. Dessa områden är *Elevernas motivation att fortsätta studierna i italienska* och *Skolan, läraren och övriga ramfaktorer*.

Till att börja med kommer de faktorer som samtliga lärare tog upp att nämnas och kommenteras. Därefter kommer vi in på lite mer individuella och kanske ibland något avvikande aspekter.

5.1.1 Relationen mellan lärare och elev

Beträffande allmänt motivationspåverkande faktorer så är den som upplevs som mest betonad av alla lärare relationen mellan lärare och elev. Lärare A: ”Relationen har jättestor betydelse. Minst 50% av eleverna väljer att fortsätta därför de trivs bra med sin lärare. Annars måste de ha en mycket stark inre motivation som driver dem.” Läraren hade själv en ”dålig” italiensklärare på gymnasiet men den starka inre motivationen tog över så det blev till och med en lärarexamen i italienska några år senare. Lärare B menar att relationen har mycket stor betydelse och att den tillsammans med både inre och yttre motivation kan påverka eleven att fortsätta sina studier. Likaså lärare C säger att relationen till eleverna är a och o. Om inte relationen fungerar går det inte över huvud taget att ha en givande undervisning. Lärare D uttrycker sig så här:

Dom hade inte valt att fortsätta om dom inte hade gillat mig. Det är ovanligt att man skulle fortsätta annars. Det visar sig om eleverna tycker om sin lärare i moderna språk. Dom kan ju välja bort ämnet annars.

Lärare E, som också tycker att denna relation är otroligt viktig, framhäver även vikten av att få ha kvar samma lärare då man går upp i språkstegen. På så vis lär elever och lärare verkligen känna varandra och läraren kan ägna mer och mer tid åt varje elev eftersom antalet elever minskar för varje steg. Denna lärare har även en regelbunden kommunikation med sina elever via sms och skolans internetportal. Lärare F, som vid något tillfälle har haft en del problem med ”stökiga elever” på steg 1, säger också att relationen är mycket viktig. På steg 3 fungerar den utmärkt bra. Beträffande relationen till eleverna så talas det även om att eleven ska ges uppmärksamhet och att alla måste bli sedda. Detta är de intervjuade lärarna överens om och samtliga verkar ta sig den tid som behövs för att göra det. Även om denna studie inte innehåller någon observationsmetod så noterade jag ändå klara tecken på denna uppmärksamhet i en klass där jag skulle göra enkäten med eleverna och intervjua läraren efteråt. Läraren tillbringade början av lektionen med att stämna av läget hos alla eleverna i klassen och gick till exempel fram till en sovande elev för väcka honom och försäkra sig om att han verkligen mår bra. Trots att detta tar tid av lektionerna så anser läraren att det är av högsta vikt för att relationen ska vara fortsatt bra. Lärare C anser även att det är av största vikt att uppmärksamma omotiverade elever vilka man ser direkt. Man bör då göra vad man kan för

att hjälpa eleven och därmed sätta in åtgärder i ett tidigt skede. Det kan bli en lång process som fortsätter in på nästa steg.

5.1.2 Variation i undervisningen

Nästa faktor som samtliga lärare är överens om är att variation i undervisningen är ett måste. Lärare F tycker att det är viktigt att variera den teoretiska undervisningen med mycket tal, spel, lekar, smakprov från Italien av olika slag och andra små saker som ger inblickar i det italienska livet. Annars blir eleverna för trötta och uttråkade. Enligt lärare B är variation ”nyckel till mycket”: Det håller igång eleverna och deras motivation. Lärare A säger att variation bidrar till att göra lektionerna roliga och har stor inverkan på elevens motivation. Likaså lärare C är för variation men framhäver samtidigt att det är viktigt att hålla sig till en grundstruktur som ger stabilitet. Lärare D, som själv har en tendens att bli uttråkad ganska lätt, tar i början av lektionen upp dagens moment, där det alltid ingår ett inslag av ”något roligt”. Lärare E lägger gärna in lite spel och andra aktiviteter på lektionerna emellanåt och det händer även att läraren och gruppen går på italiensk restaurang med italienskspråkig personal. Sammantaget kan man säga att lärarna anser att variationen i undervisningen är av största betydelse och att den har stor inverkan på elevernas inre motivation, vilket innebär att deras egna intressen gynnas och den inre drivkraften blir starkare.

Ett annat fenomen som lärarna är eniga om är att elevernas uppnående av förståelse av det som de tidigare har lärt in är klart motivationshöjande. Vad de då syftar på är att kunskapen ska kunna sättas in i olika sammanhang. Lärare A berättar att eleverna under skolans resor till Italien visa tydliga tecken på detta:

Det har jag sett några riktigt tydliga exempel på i Italien. Dom blir verkligen ”höga” en del när dom märker att det funkar och dom kan använda det dom lärt sig. Även på lektionerna, då dom försöker formulera en mening i konversationen och frågar: -Sa jag rätt nu?

Enligt läraren medför denna bekräftelse på att man kan använda det man har lärt sig att man vågar mer nästa gång och därefter ännu mer och så vidare. Det stärker självförtroendet och påverkar absolut den inre motivationen. I Italien stärks dessutom denna bekräftelse av att italienarna ofta är duktiga på att uppmuntra. Lärare B talar om att det sker en slags bekräftelse då eleverna kan använda sina kunskaper i olika sammanhang istället för att ägna sig åt ett tråkigt ”harvande”. I lärare C:s grupp får eleverna göra mycket både muntliga och skriftliga övningar på olika moment i undervisningen. När de därefter visar sig kunna använda det de har övat i andra sammanhang ser man en klar bekräftelse på att de får en god stimulans som höjer motivationen. Lärare D anknyter denna bekräftelse till elevernas positiva bild av Italien och säger:

Klart att det motiverar när man märker att man kan använda det man lärt sig. En känsla som man också försöker stoppa in i klassrummet emellanåt. Känslan av att prata italienska hör ju ihop med sommar och semester och det försöker man ju stoppa in i klassrummet. Man märker att de blir mer motiverade när de har förstått något, till exempel grammatik, och kan använda det i talet.

Eleverna i lärare E:s grupp visar ofta denna bekräftelse på att ha uppnått förståelse då de gör fria uppgifter på proven, där de fritt får använda sina kunskaper i språket. Då märker läraren hur eleverna lyckas använda de kunskaper som de tidigare bara har tränat på och gjort i olika

övningar. Denna bekräftelse på uppnådd förståelse visar sig även i lekar och rollspel enligt lärare F som tycker sig kunna se en glädje hos dem när de använder språket rätt. Kort sagt: samtliga lärare håller med om att eleven blir stimulerad och mer motiverad då denne uppnår en förståelse av det han eller hon har lärt sig och därmed lyckas använda det i olika sammanhang.

5.1.3 Elevens inre och yttre motivation

Lärarnas ovanstående synpunkter kan kopplas till både inre och yttre motivation (se 3.3). Man kan tänka sig att man utgår från elevernas intresse för språket och målspråkslandet med kultur och annat som hör ihop med landet. Samtidigt är elevernas trots allt i en skolsituation där de behöver visa de kunskaper som de har uppnått för att få sina betyg och eventuella meritpoäng.

Då jag frågar lärarna hur de generellt ser på elevernas inre och yttre motivation får jag många likalydande svar men även en del variationer.

Lärare A menar att eleverna ofta får upp intresset under steg 1 och 2, vilket ger dem mersmak för att fortsätta studierna. De har därmed nått en inre motivation som kanske inte alltid fanns hos dem då de började läsa italienska. Dessutom menar läraren att de resor som skolan anordnar till Italien för både steg 2 och 3 fungerar väl både som en ”morot” att jobba för och se fram emot och som en stor motivationshöjande effekt för kommande studier. Innan resorna får eleverna utföra diverse insamlingar och arbeten för att finansiera dessa projekt. Skolan bidrar med en mindre del och eleverna och deras familjer får i regel bara ta fickpengar från egna medel. Detta arbete innan resan med allt vad det innebär ökar gemenskapen i gruppen och motivationen för studierna enligt läraren. Eleverna verkar därmed arbeta bättre på lektionerna än vad de förmodligen hade gjort utan detta projekt. Huruvida det här handlar om inre eller yttre motivation är läraren lite osäker på. Eleverna verkar få upp intresset för språket men samtidigt har de resan i åtanke som kan ses som en slag yttre belöning. Läraren tycker i alla fall att elevernas språkintresse ökar i samband med dessa reseprojekt och menar därmed att det förmodligen är fråga om en kombination av inre och yttre motivation. För övrigt ser läraren tydligast tecken på inre motivation hos de elever som har anknytning till Italien och italienarna. Ibland handlar det även om ett stort språkintresse men detta är mindre vanligt. Den inre motivationen kan också påverkas positivt i undervisningen med intressanta och roliga lektioner. Beträffande den yttre motivationen så tror läraren att meritpoängen kan locka eleverna att fortsätta till steg 3, eftersom det räcker med att ha ett godkänt betyg, G eller E beroende på betygssystem, för att få poängen. Det kan också handla om ”negativa val”, vilket innebär att eleven väljer italienska istället för något som hon eller han upplever svårare såsom exempelvis engelska c.

Lärare B tror att ett språkintresse med viljan att lära sig språket ordentligt för att kunna använda det i framtiden är vad som främst tillhör den inre motivationen. Läraren tror även att meritpoängen kan ha betydelse, speciellt då eleven tvekar inför att fortsätta studierna kan det vara det som får denne att fortsätta. Samtidigt är eleven medveten om det arbete som krävs och skulle nog inte kunna fortsätta helt utan även inre motivation. Det innebär att det blir en kombination av båda motivationstyperna.

Likaså lärare C nämner språkintresset och menar att det föregås av ett intresse för landet som har uppstått vid resor. Det kan också handla om olika kulturintressen, mode, fotboll eller helt enkelt att man tycker att italienskan är ett vackert språk. Detta är då faktorer som är gynnsamma för elevens inre motivation. Beträffande den yttre så har inte läraren någon direkt uppfattning men tror att detta kan ha inverkan för att eleverna ska fortsätta studierna. Eleverna pratar knappast om att de arbetar för att få bra betyg och meritpoäng. Något som läraren har märkt höjer elevernas motivation för ämnet är då de får göra egna arbeten, till exempel att studera en italiensk region lite närmare och sedan presentera arbetet för kamraterna. Läraren beklagar också att det på skolan varken finns tid eller resurser för att göra större temaarbeten och projekt för italienskan.

I lärare D:s grupp har killarna en inre motivation för att lära sig italienska eftersom deras intresse för språket och landet har väckts via fotbollen. Läraren tror att inre motivation i regel mest handlar om intresse för målspråkslandet än ett rent språkintresse. Med tanke på det så är italienskan ett tacksamt språk att undervisa eftersom det associeras med mycket positivt med vissa undantag: ”Tacksamt språk med positiv känsla hos eleverna trots Berlusconi.” Eleverna på steg 3 motiveras även av en resa till Italien som de får göra på våren. Det är ett utbyte med en italiensk gymnasieskola och deras utbytesstudenter har redan varit i Sverige så de känner varandra. Vad gäller den yttre motivationen hos eleverna tror läraren att meritpoängen lockar eleverna att fortsätta sina studier. Det kan dock hända att de som tidigare har börjat läsa ett språk på högstadiet, till exempel franska, väljer att fortsätta med det för att fortsätta till steg 5 och få mer meritpoäng i det språket. Italienska kan man i regel endast läsa till steg 3 på gymnasiet om skolan erbjuder en kurs på den nivån.

Enligt lärare E handlar inre motivation i regel om ett genuint intresse för italienskan som språk. Många av eleverna i steg3-gruppen har ett stort språkintresse även för andra språk och läraren tycker sig ha sett samma tendens även i tidigare grupper. Det finns även andra intressen som hör ihop med den inre motivationen såsom kulturen och fotbollen. Enligt läraren är det vanligare på steg 1 medan det genuina språkintresset är det dominerande på steg 3. Det som också av läraren framhålls som viktigt för att höja den inre motivationen är gruppsammanhållningen. Tack vare att de är få elever som läser på den nivån så lär de i regel känna varandra och läraren väl. Då vi kommer till yttre motivation finns det några elever på steg 3 som fortsätter för att de vill ha sin meritpoäng eller för att de behöver få tillräckligt med poäng totalt på sitt program. Dessa utgör en mindre del av gruppen.

Lärare F har för första gången en grupp på steg 3 och har därför endast de aktuella eleverna att relatera till. I gruppen finns det både exempel på elever som har en inre motivation med stort intresse för både språket och landet samt elever som är mer fokuserade på betyg och meritpoäng.

5.1.4 Skolan och ramfaktorerna

Vidare ställde jag en del frågor till lärarna om hur de upplever skolans syn på moderna språk och i synnerhet italienska. Till detta hör även hur de ser på övriga ramfaktorer i skolan.

Av de intervjuade lärarna upplever 4 stycken skolans inställning till moderna språk som positiv och att dessa får relativt bra utrymme. Lärare C är lite mer tveksam: ”Inställningen

från skolan gynnar inte alltid språken”. Det handlar då bland annat om att man tar bort steg 3 på skolan och att det inte ges någon tid eller ekonomiska bidrag för projekt i moderna språk eller resor till Italien. Även lärare F menar att skolans intresse är litet för moderna språk och särskilt italienskan som är ett mindre utbrett språk. Inte heller här ges någon tid eller ekonomiska medel för några projekt utanför ordinarie undervisningstid. Skolan har dock varit tillräckligt tillmötesgående för att starta en steg 3-grupp med 4 elever. Lärare A och C uttrycker också sin frustration över att skolorna anser att det räcker med att erbjuda steg 1 och 2 vilket vi ser ovan (se 6). På de övriga skolorna finns både tid och medel för projekt utanför undervisningen i varierande grad. Tre av skolorna gör språkresor till Italien i steg 3 och en av dessa även i steg 2. I en av skolorna finns en extra resurs i form av en språkstudio som eleverna kan använda tillsammans med språklärarna för att träna extra i ämnet. Denna är enligt läraren ett mycket givande hjälpmedel i språkundervisningen.

Beträffande schemalagningen för moderna språk så är lärarna överens om att den skulle kunna vara bättre. Lärare D säger: ”Den är ju alltid kass.” Efter påstötningar från lärarna har den dock blivit bättre på två av skolorna. Det handlar annars ofta om tidiga morgonar och sena eftermiddagar med ständigt trötta elever som ska livas upp för att följa med i undervisningen. Lärarna är ense om att schematiden påverkar elevens motivation för att studera italienska och denna hade förmodligen blivit högre med bättre schematider.

I några av skolorna upplever läraren skolans inställning till moderna språk och italienskan som relativt gynnsam men det finns ändå en del faktorer som talar emot detta. Som exempel kan nämnas lärare A som i stort sett varje år får kämpa för att skolan ska gå med på att bilda en steg 3-grupp, eftersom antalet elever anses vara för litet. Skolan har accepterat detta men med ett minskat antal undervisningstimmar. Som vi sett ovan har två av skolorna slagit ihop de olika stegen i italienska i samma undervisningsgrupp, vilket kräver en mycket strukturerad dubbel planering av lärarna samt att eleverna är beredda att klara sig själva under delar av lektionerna. I det ena fallet löser man detta genom att eleverna i ett av stegen får gå ut och arbeta självständigt ibland. I det andra fallet finns det ett mindre rum alldeles bredvid klassrummet där steg 3-eleverna får sitta. Läraren får då växelvis undervisa i de olika stegen under samma lektion. Lärare B, som undervisar i denna typ av sammanslagna grupper, skulle också gärna vilja ha kortare lektionspass fördelade på fler tillfällen. 80 minuters lektioner i italienska som dagen sista lektion på eftermiddagen gör eleverna trötta. Lärare A och B har sett en ökning av italienskaelever på steg 1 de senaste åren. Som exempel kan nämnas lärare B:s skola där det idag finns 50 elever på steg 1 och där i vanliga fall antalet brukar vara omkring 30. Trots detta så finns det diskussioner om man ska fortsätta att erbjuda steg 3 på lärare A:s skola och sammanslagningar av steg 2 och 3 på lärare B:s skola. För övrigt upplever lärarna dessa skolors inställningar till moderna språk som positiva.

5.2 Elevenkäter

Under detta avsnitt presenteras en sammanfattning av elevernas svar på elevenkäten innehållande 26 frågor och följdfrågor (se bilaga 2). Först kommer två *inledande frågor* som handlar om vilket gymnasieprogram eleven läser och elevens kön. Enkätens resterande frågor grupperas utifrån följande temaområden: *frågor relaterade till inre motivation*, *frågor relaterade till yttre motivation* samt *frågor relaterade till både inre och yttre motivation*. I

detta sistnämnda motivationsområde ingår även frågor som behandlar läraren och skolans ramfaktorer. Vad man märker då man analyserar frågorna och svaren är att det ibland kan vara svårt att avgöra var gränsen ska dras mellan inre och yttre motivation. För att förenkla detta har jag valt att definiera all motivation som yttre då den härleds från yttre belöningar som har med skola eller arbetskarriär att göra. All övrig motivation som härleds från egna intressen och drivkrafter betecknas däremot som inre motivation (se *Begreppsdefinitioner* 3.1 och *Motivation* 3.3). Varje enskilt svar från eleverna redovisas inte separat utan dessa beskrivs gemensamt under punkterna nedan.

5.2.1 Inledande frågor

Svaren på frågan om vilket gymnasieprogram eleverna läser (fråga 1) visar att majoriteten, bestående av 28 elever, läser samhällsvetenskapsprogrammet. Av resterande elever läser 5 naturvetenskapsprogrammet, 1 ekonomiprogrammet och 1 estetiska programmet. 2 elever har endast skrivit skolans namn istället för sitt program. Som tidigare har nämnts är 20 av eleverna tjejer och 17 killar (fråga 2).

5.2.2 Frågor relaterade till inre motivation

Nu följer svaren på de frågor som främst relateras till den inre motivationen hos eleverna.

Enligt svaren så har 10 av de 37 eleverna någon anknytning till Italien (fråga 3a). Följande sammanfattande punkter visar på vilket sätt de ha anknytning till landet (fråga 3b):

- En förälder från Italien.
- Annan släkt i Italien.
- Släktingar med italienskt påbrå.
- Släktingar eller familjemedlemmar som är gifta eller har förhållande med italienare.
- Familjemedlem som arbetar eller har arbetat i Italien.

Totalt 8 elever har ett annat modersmål än svenska (fråga 4a). 6 av dessa menar att det kan ha motiverat dem att fortsätta studera italienska (fråga 4b). Följande svar har givits på frågan om varför de har motiverats (fråga 4c):

- Modersmålet är italienska.
- Modersmålet är spanska vilket underlättar inläringen av italienska.
- Då man kan flera språk inser man nyttan av språkkunskaper.

23 elever svarade ja på frågan om de ibland reser till Italien med familjen (fråga 9a). Beträffande hur de upplever sina språkkunskaper i landet (fråga 9b) så är svaren på detta ganska varierande:

- Man har inte varit i landet sedan italienskakurserna på gymnasiet startade.
- Det är svårt att förstå eftersom de talar så fort.
- Det fungerar hjälpligt och man förstår och kan tala lite grann.
- Det är mycket lättare att förstå än att tala själv.
- Man känner sig liten och hjälplös men ibland får man en slags aha-upplevelser.
- Man pratar väldigt bra och förstår nästan allt.

Majoriteten av eleverna, 28 st, säger att de i andra situationer utanför skolan har fått användning för sin italienska (fråga 10a). Beträffande hur de upplevde detta (fråga 10b) ser man att deras upplevelser är positiva även om många andra känslor också noteras:

- Roligt att visa vad man kan.
- Kul att kunna göra sig förstådd.
- Svårt men roligt.
- Förvåning över sin egen kapacitet.
- Roligt och imponerande att använda ett språk som inte så många andra kan.
- Roligt men nervöst.
- Man lär sig talspråk bättre än på lektionerna.
- Trevligt och socialt.
- En kul utmaning.

Samtliga 37 elever känner en nyfikenhet för språket (fråga 11). 28 elever säger sig ha intressen med anknytning till landet (fråga 12a). Deras intressen kan vi sammanfatta i följande grupperingar (12b):

- Dataspel.
- Intresse för landet som man tycker om och gillar att resa till.
- Sportintresse, i synnerhet fotboll.
- Italiensk mat.
- Italiensk kultur.
- Framtida au-pair-jobb i italienskspråkig familj.

De flesta av dessa elever menar att deras intressen har en klart positiv inverkan på motivationen för deras studier i italienska språket (fråga 12c). Eleverna vill lära sig mer och kunna uttrycka sig och förstå bättre. Några märker även att det sker en utveckling och att de presterar bättre tack vare sina intressen.

Angående frågan om skolans eventuella resurser i form av bra läromedel, intressanta projekt, resor och utbyten (fråga 13a) så svarar 22 av eleverna att det har påverkat dem att fortsätta studierna. I elevernas förklaringar till detta (fråga 13b) uppmärksammas framförallt:

- Resor till Italien. De elever som får komma iväg är mycket entusiastiska och de som går på skolor som inte gör dessa resor beklagar detta.
- Utbyte med italienska gymnasiestudenter.
- Matlagning och restaurangbesök.
- Biobesök.
- Aktiviteter under skolan kulturdagar.
- Bra lärare (även om det kanske inte borde finnas med under dessa frågor).
- Bra läromedel.

5.2.3 Frågor relaterade till yttre motivation

En orsak till elevernas motivation att fortsätta studierna i italienska är betygen (fråga 14a). Så många som 31 av eleverna anser att betygen här är av betydelse. De förklaringar som ges till detta (fråga 14b) är följande bland de elever som anser att betygen är en orsak till att fortsätta studierna:

- Man vill ha ett högt betyg.
- Man vill ha meritpoäng.
- Ett bra betyg är en bra ”sporre”.
- Man behöver bra betyg för att komma in på en utbildning med hög antagningspoäng.

Bland de elever som inte anser att betygen ger motivation för att fortsätta finns dessa förklaringar:

- Man väljer inte kurser för att få bra betyg.
- Motivationen att utvecklas är den enda gällande.
- Språkbegåvningen gör eleven intresserad av ämnet och betyg spelar en mindre roll.

Likaså tycker 27 av eleverna att den halva meritpoäng som de får för ett godkänt betyg på steg 3 i moderna språk är motiverande för att fortsätta studierna (fråga 15). Bland de förklaringar eleverna ger till varför meritpoängen motiverar dem (fråga 16) finns följande svar:

- Meritpoängen är viktig men den är inte avgörande för valet att fortsätta.
- Det är ett bra alternativ till att få ett högt betyg.
- Det kan ses som en extra bonus.
- Man vill ha fulla meritpoäng.
- Den totala poängsumman höjs.
- Meritpoängen är bra eftersom den uppmuntrar elever att läsa språk.

Hos de elever som svarat att meritpoängen inte motiverat dem att fortsätta italienskastudierna (fråga 15) finner vi dessa svar:

- Man väljer efter intresse och struntar i meritpoängen.
- Man hade ändå fått full meritpoäng utan italienska.
- Det är svårt att förstå varför man ska få meritpoäng då alla skolans ämnen är nyttiga.
- Det som motiverar är att få lära sig mer.
- Det är en bra bonus men det påverkar inte valet av kurser.

23 av eleverna tror att de kommer att få användning av italienskan i ett framtida yrke (fråga 17). Detta förklarar de närmare (fråga 18) med ett antal olika anledningar:

- Planer på att flytta till Italien.
- Man vill arbeta i Italien.
- Man vill studera i Italien.
- Planer på andra högskolestudier där italienskan kan komma till användning.
- Man tänker arbeta inom företagsvärlden.

- I den globaliserade världen är italienskan en bra merit.
- I ett internationellt arbete och en flerspråkig miljö kan italienskakunskaper komma till nytta.
- Det finns chanser att få användning för språket då man arbetar som ekonom eller jurist.
- Det är alltid en fördel att kunna flera språk.

Hos resterande elever som inte tror att de kommer att använda italienskan i ett framtida arbete finner vi följande förklaringar:

- Man tänker arbeta i ett land där italienska över huvud taget inte är gångbart.
- Italienskan är inte något speciellt stort språk.
- Man kommer att rikta in sig på ett annat språk istället.
- Det är tveksamt om det kommer till användning i det yrke man vill utöva.

5.2.4 Frågor relaterade till både inre och yttre motivation

På frågan vad som fick dem att börja läsa italienska (fråga 5) ger eleverna svar av varierande karaktär:

- Man har släkt i Italien eller annan anknytning till landet och språket.
- Resor till Italien har varit en inspiration för att lära sig språket.
- Man vill flytta till Italien och bo där.
- Det vackra språket.
- Stort generellt språkintresse.
- Språket liknar ett annat språk som man har läst, till exempel franska.
- Kulturen är intressant.
- Fotbollsintresse.
- Syskon eller vänner har läst språket och givit inspiration.
- Man har hoppat av ett annat språk och istället valt italienska.
- Man har börjat av en slump i brist på ett annat språk som skolan inte erbjöd.

Några av elevernas tankar och idéer kan betraktas i dessa citat:

”För att jag ville prata med mina kusiner på italienska.”

”Jag älskar Italien och språket. Jag tycker att det är det finaste språket i världen. I framtiden skulle jag vilja flytta till Italien.”

”Har liknande grammatik som franska som jag har läst tidigare. Annars tycker jag det är ett väldigt häftigt språk.”

”Jag gillar Italien som land med all kultur, mat osv så när jag skulle välja gymnasium var ett av kraven att man kunde läsa italienska och att italienska är så vackert.”

”Gillar landet och har ett stort intresse för italiensk fotboll.”

”Jag har en bror som har läst italienska och han tyckte det var kul.”

” Det var en slump, mina kompisar skulle läsa det så jag hängde på, idag är jag den ende som fortfarande läser det.”

” Jag ville inte fortsätta att läsa spanska och franska hade jag läst så jag ville prova detta.”

Av våra italienskaelever fortsätter 32 att studera språket av samma anledning som då de började (fråga 6). I svaren kan man förnimma en mycket positiv attityd där elevernas intresse för språket har vuxit. 5 elever som inte var lika entusiastiska från början har också känt sitt intresse växa. Anledningarna att fortsätta studierna som noteras bland elevernas svar är:

- Steg 1 och 2 har givit eleverna mersmak för att fortsätta studierna. De anser att man även bör studera steg 3 för att lära sig mer.
- Meritpoängen är en anledning i kombination med ett intresse för ämnet i sig.
- Om man läser samhällspråk behöver man poängen och fortsätter därför.
- Bra lärare.
- Om man har italiensk släkt vill man kunna prata med dem.
- Man har lärt sig tycka om både språket och landet.
- Mål att lära sig språket flytande.
- Studierna går bra och då är det bara att fortsätta.
- Man vill bli italiensklärare.

Dessa citat ur enkäterna visar elevernas entusiasm för ämnet:

”Jag funderade på att hoppa av men motivationen att lära mig språket var starkare.”

”Italien i allmänhet är som en dröm.”

”Jag tycker det är jättekul. Och vill lära mig prata flytande italienska.”

9 elever anser sig på något vis ha blivit påverkade då de valde italienska (fråga 7a). Bland dessa finner man olika personer som har haft inverkan på deras val (fråga 7b). I ett par svar talar man om kända personer och jag förmodar att eleverna då menar att de har blivit influerade av dessa.

- Släkt och familj.
- Kamrater.
- Favoritfotbollslag.
- Kända personer.

Som svar på frågan hur de blev påverkade (fråga 7c) noteras att elever med anknytning till Italien påverkades då någon visade dem nyttan med att kunna språket för att kommunicera med släktingar. De som blev påverkade av släktingar utan anknytning till Italien blev snarare fascinerade av dessas intresse för språket. De upptäckte vilket vackert språk italienskan är. Fallet är liknande hos de som har blivit influerade av kända personer. De säger bland annat:

”Jag tycker det är ett fint språk och när min syster läste italienska fick man verkligen öra för vilket fint språk det var.”

”Hans kärlek till Italien färgade av sig på mig genom hans texter.”

Av eleverna som gjorde enkäten har drygt hälften, det vill säga 21 elever, tidigare läst ett annat språk som de har hoppat av (fråga 8a). De språk som eleverna har hoppat av är (fråga 8b): 5 elever från tyska, 9 elever från spanska, 5 elever från franska och 2 elever från kinesiska. Anledningarna till avhoppet är (fråga 8c) :

- Steg 3 i det tidigare språket var tillräckligt.
- Man vill prova något nytt.
- Det kändes tråkigt och meningslöst.
- Det var för enformigt.
- Det var för svårt.
- Dålig lärare.
- Det var svårt att läsa två liknande språk samtidigt (franska och italienska).
- Det blev för många språk.
- Intresset och motivationen saknades.
- Man hade hört att det skulle bli mycket svårare på gymnasiet.

Av de 37 eleverna som besvarade enkäten har 17 stycken för avsikt att fortsätta sina italienskastudier efter gymnasiet (fråga 19a) . Alla har inte en klar bild av vilken nivå de vill studera språket på (fråga 19b); några är inriktade på universitetsstudier medan andra mer allmänt vill fortsätta sina studier för att lära sig mer. 12 av eleverna vill studera italienska i Italien (fråga 19c).

Beträffande lärarens betydelse för elevernas studier i språket (fråga 20) är den allmänna uppfattningen att läraren är otroligt viktig för att eleven ska känna motivation för studierna. Det finns elever som säger att de inte skulle ha fortsatt språket om inte läraren hade varit bra. Några av de elever som har hoppat av andra språk anger just den orsaken att läraren var dålig. Dessa citat ur enkäterna visar elevernas inställning till sina lärare:

”Om läraren visar tycke och engagemang blir man själv mer motiverad.”

”Bra lärare ger mer motivation. Det är roligt och intressant när läraren investerar sig i sina elever.”

”Jag tycker jättemycket om den läraren vi har nu, även om den vi hade i tvåan. Om vi haft svårt för något har han hjälpt oss enskilt väldigt mycket.”

”De lärare jag har haft har varit väldigt intresserade av sina ämnen vilket har smittat av sig och inspirerat mig.”

”Om läraren inte var bra tror jag inte jag skulle fortsatt med kursen. En bra lärare i språkämnen tycker jag är viktigt.”

Majoriteten av eleverna, 22 stycken, tycker att schematiden för lektionerna är bra (fråga 21a). Bland de övriga som inte tycker så finns följande förklaringar:

- De är lagda på tider då eleverna är som tröttast: tidiga morgnar (ofta måndag) och sena eftermiddagar.
- Det är för långa eller ibland för korta pass (25 minuter)

- Luckor före eller efter lektionerna är långa, till exempel en lektion på måndag morgon men efterföljande rast på 2-3 timmar.

Elevernas svar på frågan om vad som har varit positivt på lektionerna (fråga 22) gav en bild av hur deras undervisning ser ut och hur den upplevs av dem. Här ser vi de delar i undervisningen som eleverna anser positiva:

- Variation i undervisningen med olika inslag av grammatik, kultur, repetitioner, lekar och så vidare.
- Mycket muntlig träning men även skriftlig.
- Bra och engagerad lärare som tar sig tid med eleverna även på ett individuellt plan.
- Bra läromedel.
- Liten grupp där alla får prata och ta mycket plats.
- Liten grupp med bra sammanhållning.
- Generellt hög motivation i gruppen.
- Eget ansvar och möjlighet att vara med och påverka undervisningen.
- Olika aktiviteter som stimulerar olika sinnen, till exempel olika slags lekar.

33 av eleverna anser att lektionernas innehåll har uppmuntrat dem att fortsätta studierna (fråga 23) vilket de förklarar på följande sätt:

- Det är roligt att komma på lektionerna.
- Viljan att lära mer har stärkts.
- Studiemotivationen har höjts.
- Man tror mer på sin förmåga.
- Man tror att man kan utvecklas ytterligare.
- Gruppsammanhållningen har varit motivationshöjande för studierna.
- Det är givande att inte bara arbeta med läroboken.
- Läraren är duktig och vet vad han/hon håller på med vilket medför att man lär sig bra.

Gällande frågan om något har varit mindre bra på lektionerna (fråga 25a) så svarade 9 av eleverna ja. De anmärkningar som noteras bland dessa är (fråga 25b):

- För få lektionstillfällen.
- Lektion för tidigt på morgonen.
- Extra studier om man har ämnet som tillval.
- Lektionerna har ibland varit lite röriga.
- Man känner att man inte har lika hög kunskapsnivå som resten av gruppen.
- För lite konversation på italienska.
- Läraren pratar nästan bara svenska.
- För låg nivå på steg 2.
- Lite för långsamt tempo.
- Att man inte har någon resa att förbereda och se fram emot.
- Ganska mycket inställda lektioner som drar ner tempot.

Endast en elev, som inte ansåg sig ligga på samma nivå som de övriga i gruppen, har tvekat på att fortsätta sina studier på grund av detta (fråga 25c).

Elevernas enkät avslutas med en fråga där de kan uttrycka sina egna tankar och funderingar angående deras studier i det italienska språket (fråga 26). Här finns endast ett fåtal kommentarer och dessa tar endast upp synpunkter som tidigare har påtalats i enkäten. Därför tillför inte denna fråga något till studien.

5.3 Sammanfattning av lärarnas och elevernas svar

Som avslutning på detta kapitel kommer här en sammanfattning av lärarnas och elevernas svar från intervjuerna och enkäterna. Därmed framställs de synpunkter som är gemensamma för lärare och elever och de synpunkter som endast den ena eller andra parten står för. Även om intervjuerna och enkäterna inte innehåller exakt samma frågor och upplägg har ändå liknande frågeställningar varit aktuella i de båda och således är det möjligt att göra jämförelser och se likheter mellan dem. Därmed kan man se mönster i de faktorer som bidrar till att uppmuntra eleverna att fullfölja sina studier i italienska. Dessa mönster väljer jag att dela in i följande kategorier: *goda relationer* (främst mellan lärare och elev men även inom gruppen), *rolig och varierad undervisning*, *kunskaper som leder till förståelse* och *kombination av inre och yttre motivation*. Vi ser även i lärarna och elevernas svar hur elevens motivation och även i viss mån attityd till språkstudier kan påverkas av ett antal olika faktorer.

Lärarna anser att relationen mellan lärare och elev är av högsta vikt, liksom eleverna anser att läraren har en mycket stor betydelse för deras studier i språket. De visar klart att deras lärare kan hjälpa dem i arbetet så att deras motivation för ämnet höjs. Läraren bör då också vara duktig i sitt ämne samt entusiastisk och uppmuntrande i undervisningen. Lärarna talar om hur viktigt det är att eleven ges uppmärksamhet och blir sedd, och eleverna menar att de uppskattar en bra lärare som engagerar sig i varje elev samt tar sig den tid som behövs för detta. Liksom en av lärarna påpekar är det i regel lätt att välja bort ett språk, vilket vi även ser i elevenkäterna, som visar att drygt hälften av eleverna tidigare har hoppat av ett språk. En av anledningarna till avhoppet är enligt eleverna just "dålig lärare". Några elever säger uttryckligen att de även skulle ha hoppat av italienskan om inte deras lärare hade varit bra.

Vidare är både lärarna och eleverna överens om att variation i undervisningen är viktigt. Lärarna betonar hur undervisningen måste varieras för att eleverna ska hålla uppe intresset och inte bli trötta och uttråkade. De anser att variationen har stor inverkan på elevens inre motivation. I elevernas svar på varför de har hoppat av tidigare språkstudier finns bland annat uppgifter om att det var för tråkigt och enformigt. Likaså finns det i elevernas svar på vad som är bra i undervisningen indikationer på att variationen är viktig. De uppskattar varierande inslag av exempelvis grammatikundervisning, konversation, kulturinslag, lek, film och andra aktiviteter.

Förståelse och användning av inhämtade kunskaper, i den bemärkelsen att de kan användas i olika situationer och sammanhang, är enligt lärarna också mycket viktigt. De menar att det ger eleven en slags bekräftelse på vad denne kan och en stimulans samt motivation för att lära sig

mer, vilket även stärker självförtroendet. Detta fenomen märks hos eleverna där man i deras förklaringar i enkäten märker en viss tillfredsställelse som dessa upplever i situationer då de har lyckats använda sina kunskaper i italienska utanför skolan, både i Italien och i andra situationer utanför klassrummet.

Definitionen av vad som kännetecknar en inre motivation hos eleven är något varierande hos de olika lärarna. Det finns en uppfattning om att intresse för Italien och positiva saker som förknippas med landet är det som främst gynnar elevens inre motivation för språkstudierna. Språkintresset växer då så småningom fram. Lärarna har ibland sett detta då de jämför elever på steg 1 och 2 med elever på steg 3 där de ser en betydligt högre motivation. Det finns även en uppfattning hos vissa lärare om att språkintresset är det som dominerar då det gäller elevens inre motivation och att elevens andra egna intressen då kommer med. Ett par av lärarna menar att eleverna arbetar med språket för att kunna använda det i framtiden, till exempel de som har släktingar eller de som drivs av annan inre motivation. Andra faktorer som lärarna anser som gynnsamma för elevens inre motivation är: gruppsammanhållningen, roliga lektioner, egna arbeten, italienska släkt- och familjeförhållanden, skolans resor till Italien. Det sistnämnda verkar även vara positivt för gruppsammanhållningen på en av skolorna eftersom de där gör olika projekt för att samla in pengar till resan och arbetar för ett gemensamt mål. Läraren har där även märkt att denna ”morot” gör att intresset för språket växer. Av elevenkäterna framgår också att gruppsammanhållningen har en positiv inverkan på motivationen.

Eleverna har inte tillfrågats direkt angående deras inre eller yttre motivation men vid utformningen av frågorna tog jag hänsyn till dessa. Angående deras inre motivation kan man på elevernas svar i enkäten se att intresset för Italien med kultur och annat som tillhör landet i de flesta fall är vad som motiverar dem att börja läsa språket. Sedan ser man i många fall att intresset för språket har vuxit sedan de började läsa det. Man ser även att de har fått en mycket mer positiv attityd till språket och inser värdet av dessa kunskaper. Några elever har angett att de har ett stort generellt språkintresse som har varit med hela tiden. Ett stort antal av eleverna har dessutom för avsikt att fortsätta sina studier i italienska efter gymnasiet. Vidare visar elevernas svar att de resurser som skolan bidrar med i form av bra läromedel, intressanta projekt, resor och utbyten påverkar dem att fortsätta sina studier.

Lärarna har i allmänhet uppfattningen att meritpoängen har relativt stor betydelse för elevens yttre motivation att läsa språket. Betygen betonas inte alls lika mycket av lärarna. Meritpoängen kräver inte lika mycket som ett högt betyg eftersom det räcker med ett godkänt betyg för att få poängen. Eleverna svarar däremot att både betygen och meritpoängen spelar stor roll. Ett mindre antal elever menar dock att varken betygen eller meritpoängen är vad som avgör deras val av ämne. De väljer snarare utifrån sina intressen och struntar i dessa yttre belöningar. Drygt hälften av eleverna tror att de kommer få användning av kunskaperna i italienska i ett framtida yrke. Man ser därmed att de drivs av en yttre motivation för språkstudierna med förhoppning om att det kan vara ett hjälpmedel för att uppnå något annat värdefullt.

Bland lärarnas synpunkter om elevernas motivation finns även en idé om att det ofta handlar om en kombination av inre och yttre motivation. Eleven kan mycket väl drivas av sina egna intressen men vill även arbeta för att få sina betyg och meritpoäng. Likaså ser man i elevernas enkäter att de som säger sig motiveras av sina egna intressen som har med landet och språket att göra, samtidigt är angelägna om sina betyg och meritpoäng. De verkar därmed få utveckla sig inom ämnet men har ändå i åtanke att de är i en skolmiljö där man ska prestera och visa att man gör bra ifrån sig för att få dessa yttre belöningar. Den inre motivationen verkar dock som den dominerande utifrån de uppgifter som framkommit vid intervjuerna med lärarna och från elevernas enkäter.

Beträffande skolans inställning till moderna språk så anser lärarna att denna är positiv med vissa undantag såsom schemalaggnings, ihopslagning av undervisning i två steg samtidigt och i vissa fall brist på resurser. Likaså verkar eleverna i allmänhet uppskatta de resurser som skolorna sätter in för språken, förutom de elever som inte får komma iväg på någon språkresa. Drygt hälften av eleverna tycker att schemalaggnings är acceptabel trots att lärarna klart signalerar att det är problematiskt med trötta elever på lektionerna.

6 Diskussion

6.1 Entusiastiska lärare och elever

Det som är mycket tänkvärt i den information som framgår i materialet från intervjuerna och enkäterna är den stora entusiasm och engagemang som lärare och elever har för italienskan som ämne. Lärarna tycks verkligen gilla sitt ämne och verkar mycket måna om att föra över denna glädje till eleverna. Eleverna visar i sina enkätsvar att de har många drömmar och visioner om framtiden där de på olika vis skall få glädjas åt sina italienskakunskaper. Detta är även något som många redan har fått erfara, bland annat i samband med språkresor till Italien som anordnats av lärarna och skolan. De elever som jag träffade personligen visar också klara tecken på denna nyfikenhet och iver.

6.2 Arbete i motvind

Dessa entusiastiska lärare och elever känner dock ibland att de arbetar i motvind, vilket studien visar i både intervjuerna och enkäterna. Lärarna har ett åtagande att förmedla kunskaper i italienska samt att hålla uppe elevernas intresse och motivation för studierna. Detta är ibland enklare sagt än gjort när lektionerna ligger på tider då eleverna är som tröttast. Det är heller ingen lätt uppgift att lyckas med detta i sammanslagna grupper där man till exempel ska undervisa i steg 1 och 3 samtidigt. Dessutom har läraren en extra press på sig att göra lektionerna givande och intressanta för eleverna, eftersom dessa annars kanske hoppar av eller byter till ett annat språk. En av dessa engagerade lärare sa: "Man kan ju inte vara rolig hela tiden. Vad ska man göra mer? Dansa cancan?"

Likaledes uttrycker några av eleverna sin frustration över schematiderna samt att dessa ofta ligger i anslutning till långa håltimmar före eller efter passen. Det är ingen elev som har uttryckt detta, men det borde vara som bäddat för att skolka från lektioner för den elev som känner sig trött och något mindre pliktrogen. En av lärarna säger att närvaron ofta är låg på en av morgonlektionerna på 25 minuter med påföljande håltimma.

Lärarna får även ofta kämpa för att skolorna ska fortsätta med italienskan på samtliga 3 stegen. När det blir få elever som väljer ämnet har skolorna en tendens att vilja ställa in kursen på grund av besparingsåtgärder.

Sammantaget kan dessa faktorer ge signaler om att moderna språk - som ligger på ofördelaktiga schematider, som slås ihop i gemensamma grupper för två steg, som inte alltid erbjuds på de steg som elever efterfrågar, som är relativt lätt att byta bort till annat språk eller annat ämne - inte är lika viktiga som skolans andra ämnen.

Trots dessa hinder finns det fortfarande ett antal lärare och elever som älskar italienska och verkligen brinner för att få ägna sig åt ämnet. För att tala i motivationstermer ser man hos dessa människor klara tecken på inre motivation vilken enligt Gärdenfors borde eftersträvas i skolans formella lärande (se 3.6).

Dessa hinder för språkstudier borde även vara svårförenliga med gymnasieskolans nya läroplans idé om att utbildningen ska gynna utveckling, lärande och en livslång lust att lära. I samma läroplan kan man även läsa att ”Internationella kontakter och utbildningsutbyte med andra länder ska främjas.” och att eleverna ska förberedas ”för ett samhälle med allt tätare kontakter över nations- och kulturgränser” (se 3.9). Inom EU anser man dessutom att en av de 8 nyckelkompetenserna för ett livslångt lärande är just att kunna kommunicera på främmande språk. Samtidigt har man som mål att medborgarna ska ha praktiska kunskaper i två språk förutom modersmålet (se 3.9). Dessa råd och direktiv förefaller något svårförenliga med den verkliga situationen för moderna språk i dagens gymnasieskola och i synnerhet för italienskan som är ett mindre språk än spanska, tyska och franska. I de av dagens gymnasieprogram där moderna språk är en obligatorisk kurs är endast 200 poäng obligatoriskt och man kan dessutom läsa dessa i två olika språk. Detta leder knappast till de praktiska kunskaper och kompetens i kommunikation på främmande språk som EU talar om.

6.3 Lärarens betydelse

Ett tema som ständigt återkommer i denna studie är betydelsen av lärarens roll och dennes relation till eleven. Denna uppfattning delas av både lärare och elever och betonas vid ett flertal tillfällen i både intervjuerna och enkäterna. Både elever och lärare menar att om det inte fungerar mellan lärare och elev så är det ett hinder i språkstudierna och risken är då stor att eleven ger upp och väljer bort ämnet. Det krävs en stor inre motivation för ämnet om eleven ska fortsätta. Lärarens roll borde kunna påverka både inre och yttre motivation. Om läraren lyckas göra ämnet intressant med roliga och givande lektioner kan det påverka elevens intresse för språket och annat som tillhör detta såsom kulturen i olika bemärkelser; därmed stärks den inre motivationen hos eleven. Om eleven främst är inriktad på att göra bra ifrån sig för att få fina betyg och meritpoäng borde en duktig lärare kunna vara en god hjälp i elevens arbete. I avsnittet *Motivationsarbete och motivationshöjning* (se 3.7) i denna uppsats finns ett antal exempel på hur lärarens roll har en stor inverkan på elevens motivation. Man ser klart hos de intervjuade lärarna att de försöker hålla sig till ett positivt förhållningssätt som Kullberg talar om, vilket bör smitta av sig på eleverna. Där finns även Revstedts uppfattning om att man hela tiden bör behålla en positiv människosyn som en motkraft då det känns hopplöst att motivera sina elever. Lärarens bemötande av eleven är också något som påverkar den senares motivation enligt Jenner. Det gäller då att försöka tolka elevens beteende och inte bara eventuellt konstatera att motivation saknas. Detta ser man tecken på hos speciellt en av de intervjuade lärarna som lägger mycket tid på de elever som redan från början av kursen visar sig vara omotiverade. Att eleven får sin uppmärksamhet och blir sedd är något som samtliga lärare i studien är överens om. Jenner menar att pedagogen har ett ansvar att se eleven som en person och inte ett objekt, vilket stämmer bra överens med lärarnas uppfattningar kring fenomenet att bli sedd. De intervjuade lärarna verkade prioritera detta i sitt arbete, vilket även elevernas svar i enkäterna visar. Trots dessa ansträngningar från lärarnas sida och deras elevers positiva bedömningar av dem enligt enkäterna så är det ett fåtal som fortsätter studierna i italienska till steg 3.

6.4 Attityd till ämnet

I *Skolverkets attitydundersökning om språkstudier i grundskola och gymnasieskola* kan man läsa att elevernas uppfattning är att engelskan är det enda nödvändiga språket och att många lärare märker en förändrad attityd angående ansträngning och uthållighet i skolarbetet (se 3.4). Eftersom moderna språk kräver mycket eget arbete från eleverna så borde även italienskan påverkas av denna attityd hos eleverna. Så är inte fallet bland de elever som har svarat på enkäten och inte heller ger deras lärare någon sådan antydning. Det faktum att studien är begränsad till elever som läser på steg 3 kan mycket väl vara orsaken till att detta inte stämmer i vårt fall. De intervjuade elevernas attityd till italienska språket är i allmänhet mycket positiv. Eleverna tycks se ett stort värde i att ha kunskaper i språket och de är positivt inställda till både italienskan, italienarna, kulturen och annat som förknippas med språket och landet. Man ser både i lärarnas och elevernas svar att de elever som har fortsatt till steg 3 ofta har visat ett växande språkintresse från då de började läsa ämnet samt en höjd motivation för studierna. Många elever använder starka uttryck för sina upplevelser av italienska språket; de är inte bara intresserade och tycker om språket utan de "älskar" språket.

6.5 Meningsfullhet och variation

Min uppfattning är att eleverna i min undersökning upplever undervisningen och undervisningsmaterialet som meningsfulla, vilket har stärkt deras inre motivation i likhet med Decis och hans kollegors idéer om meningsfull undervisning som Jenner refererar till (se 3.7). Likaså Dörnyei betonar vikten av relevant och meningsfullt material för att eleven ska bli motiverad för studierna samt att inläringen bör göras trevlig och stimulerande. Variation i undervisningen är därmed viktigt (se 3.7). Lärarna som intervjuades lägger in ganska mycket film, musik, matlagning, restaurangbesök och annat autentiskt material vilket eleverna uppskattar och upplever som meningsfullt. Därmed kommer vi in på ett område i intervjuerna och enkäterna som både lärare och elever ansåg högst väsentligt. De menar att variationen i undervisningen är nödvändig för att hålla uppe elevernas intresse och motivation så att de inte blir uttråkade. Det finns elever som har angett att de har hoppat av andra språk tidigare just på grund av att det var för tråkigt och enformigt. I den studie som Thorson m.fl gjorde (se 3.8) finns bland annat brist på autenticitet med som en av orsakerna till låg motivation. Man menar då att undervisningen är för tråkig och innehåller för lite autentiska inslag. Det kan dock vara problematiskt att hela tiden variera undervisningen och hålla uppe ångan med begränsade resurser från skolans sida. Några av de lärare jag träffade hade verkligen lust att göra mycket mer aktiviteter med eleverna men kända sig begränsade av brist på tid och resurser. Enligt eleverna gör de ändå ett bra arbete och lyckas lägga in mycket variation i sin undervisning.

6.6 Uppnående av förståelse

Både lärare och elever uttrycker att motivationen för studierna höjs med vissa stimulerande medel såsom till exempel språkresor, som några av skolorna eller rättare sagt lärarna gör med eleverna. De elever som går på skolor där resor anordnas verkar mycket nöjda med detta. Enligt lärarna höjer det deras motivation för studierna eftersom de har något att se fram emot, ett mål att arbeta mot. Då eleverna provar sina kunskaper i verkligheten och får bekräftelse på att dessa fungerar i olika sammanhang, stärks deras självförtroende och motivationen för

studierna höjs. Detta kan tolkas som att eleverna i sitt lärande har uppnått förståelse och kan använda sina kunskaper i olika situationer och sammanhang vilket Gärdenfors menar är den bästa typen av lärande (se 3.6). Samtliga lärare har uttryckt att de anser att detta uppnående av förståelse gynnar elevens inre motivation. Likaså framställer eleverna sina känslor som positiva då de har lyckats använda språket i situationer utanför klassrummet. Det borde ligga i både skolans, lärarnas och elevernas intresse att möjligheterna till denna typ av upplevelser tillgodoses. Det behöver inte alltid handla om dyra projekt som resor till Italien. Det finns till exempel italienare i Sverige, både bofasta och studenter vid universitet och högskolor, som kanske någon gång kan bjudas in till lektionerna i skolan. Med dagens teknik kan man dessutom anordna virtuella möten med både bild och ljud så att elever från olika länder kan kommunicera med varandra och utbyta både språkkunskaper och andra erfarenheter. Det borde även ses som en självklarhet att klassrumsspråket i största möjliga mån är målspråket, i det här fallet italienska. Detta framhävs även i ämnesplanen för moderna språk: ”Undervisningen ska i allt väsentligt bedrivas på målspråket.” (Skolverket 2011d)

6.7 Inre och yttre motivation i förening

Bland de elever och lärare som ingår i studien är den dominerande uppfattningen att det är elevens inre motivation som främst driver denne till att fortsätta studierna. Man ser detta som ett genomgående tema i både intervjuerna och enkäterna där det talas om intressen med anknytning till Italien och ett intresse för det italienska språket.

Samtidigt kan man inte bortse från att den yttre motivationen i form av betyg, meritpoäng och framtida karriärmöjligheter har sin betydelse. Lärarna säger uttryckligen att det i regel handlar om en kombination av inre och yttre motivation. Eleverna har inte direkt fått frågorna angående inre eller yttre motivation men de bekräftar ändå detta samspel, då de säger att de både har ett stort intresse för ämnet och samtidigt är angelägna om bra betyg och meritpoäng. Några av dem talar även om att få användning för italienskan i sina framtida yrken. Detta stämmer väl överens med Jenners tanke om att motivation är en växelverkan mellan personens drivkraft och målsättning. Även den liknelse som Ehdin tar upp om den inre motivationen som motivationens själva stomme som existerar i samklang med den yttre (se 3.3) stämmer bra in på dessa elever. Den inre motivationen är den som enligt Gärdenfors ligger närmast ett informellt lärande, det vill säga ett ofta omedvetet lärandet utanför skolan (se 3.6). Det kan tyckas självklart att språkinläring delvis borde göras mer informellt i naturliga situationer med kommunikation på ett avslappnat sätt. Då man en gång i tiden lärde sig sitt modersmål skedde detta som ett informellt lärande. Om man i skolan lyckas uppnå ett lärande som mer liknar det informella så borde det höja den inre motivationen.

Med tanke på att språkstudier för övrigt är relativt krävande både arbetsmässigt och tidsmässigt kan man mycket väl förstå att eleverna även vill ha utdelning i form av yttre belöningar. Språkstudier borde därför kunna premieras betydligt mer än vad som görs idag. Dessutom vore det inte fel om den allmänna attityden till moderna språk ändrades så att de fick högre status och inte bara lades ut på obekväma schematider och lätt kunde både hoppas av och väljas bort. En sådan förändring borde även påverka elevernas både inre och yttre motivation positivt. De skulle då ägna sig åt ett ämne som skolan och dess ledare är måna om och vill uppmuntra eleverna till att studera både för sitt eget välbefinnande och med tanke på

annat värdefullt som det kan leda till. Kort sagt skulle det ge en mycket mer klar och tydlig signal om de moderna språkens betydelse än den snarare vaga signal som eleverna får idag. Detta skulle kunna leda till att eleven arbetar mot multipla mål i ett både här-och-nu-perspektiv och i ett framtidsperspektiv enligt Giotas idé (se 3.5). Eleven arbetar då utifrån både sin inre och yttre motivation och för att ha det bra här och nu samtidigt som denne blickar framåt i tiden. Enligt min tolkning skulle de emotionella och sociala mål som Giota talar om i det här fallet kunna vara elevens trivsel i en gynnsam och uppmuntrande miljö för språkstudier.

6.8 Studier i italienska efter gymnasiet

Bland de elever som besvarade enkäten finns ett antal som har för avsikt att fortsätta sina studier i italienska efter gymnasiet. Dessa elever är lyckligt lottade eftersom de går på en gymnasieskola som erbjuder en kurs i italienska steg 3, eftersom det är betyg från den nivån som krävs för att komma in på grundkursen på universitet eller högskola. Förberedandekurserna vid Göteborgs universitet kommer att tas bort och i övriga landet erbjuds dessa kurser i italienska endast vid två andra lärosäten (se 3.9). Möjligheterna för eleven att fortsätta att förkovra sig i språket på högre studienivåer i Sverige är därmed begränsade. När jag märker den glädje för italienskan som eleverna visar i enkäterna känner jag vemod för de elever vid andra skolor som kanske skulle ha fått uppleva samma glädje om de hade fått möjligheten att studera språket. Chansen att få läsa språket senare kan alltså bli mindre än om man hade fått möjligheten på gymnasiet.

6.9 Slutord

Denna studie har som tidigare påpekats sina begränsningar eftersom den är utförd inom ett relativt begränsat geografiskt område med ett mindre antal informanter från 6 olika gymnasieskolor. Om tid hade funnits skulle det även ha varit värdefullt att komplettera undersökningen med ett antal samtalsintervjuer även bland eleverna. Studien torde ändå ge en bild av lärarnas och elevernas uppfattningar kring studier i italienska språket och vad som motiverar vissa elever att fortsätta medan så många andra hoppar av tidigare.

Vad som åter är värt att påpeka är den iver och entusiasm som finns hos både lärarna och eleverna. De trivs med italienskan som ämne och vill verkligen få möjligheter att utöva språket. Detta borde beslutsfattare och skolor ta till sig inför framtiden och se till att attityden till studier i moderna språk förbättras. Det finns ett värde i dessa språkkunskaper som både skolans styrdokument och EU:s direktiv klart visar och detta borde tas mer i åtanke vid utformningen av läroplaner, ämnesplaner, gymnasieprogram, schemaläggning på skolorna och annat som påverkar de moderna språkens status.

Det skulle vara intressant att göra en liknande kvalitativ studie som denna uppsats baseras på mer ingående genom att undersöka ett mycket större antal respondenter. Den skulle då kunna kompletteras med både enkäter från lärarna och samtalsintervjuer med eleverna. Förmodligen skulle man då komma fram till ett antal fler viktiga aspekter.

Referenser

- Andersson, S. & Johnsson, E. (2006) *En studie om avhopp i moderna språk - Finns det skillnader i avhopp av moderna språk beroende på vilket språk som läses och vilka elever som läser det?* (Lärarprogrammet, examensarbete 10 poäng, rapportnr HT06-2611-226) Göteborg: Göteborgs Universitet, Institutionen för pedagogik och didaktik.
- Bergseth, E. & Edlert, M. (2003). *Attitydundersökning om språkstudier i grundskola och gymnasieskola - Resultat av en kvalitativ undersökning*. Stockholm: Myndigheten för skolutveckling.
- Dörnyei, Z. (2005). *The Psychology of the Language Learner*. London: LEA
- Dörnyei, Z. (2011). *Teaching and researching motivation* (2:a uppl.). Edinburgh: Pearson.
- Ehdin, M., (2010). *Motivationsmyten*. Stockholm: Ekerlids Förlag.
- Enkvist, I. (2005). *Trängd mellan politik och pedagogik – Svensk språkutbildning efter 1990*. Hedemora: Gidlunds förlag.
- Esaiasson, P., Gilljam, M., Oscarsson, H. & Wängnerud, L. (2007). *Metodpraktikan –Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. (3:e uppl.). Stockholm: Norstedts Juridik.
- Europeiska gemenskaperna. (2007). *Nyckekompetenser för livslångt lärande – En europeisk referensram*. Luxemburg: Byrån för Europeiska gemenskapernas officiella publikationer.
- Europeiska gemenskapernas kommission. (2005). *Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet och Rådet - Europeisk indikator för språkkunskaper*. Hämtad 22 november 2011, från <http://eur-ex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52005DC0356:SV:HTML>
- Förberedande kurser i språk läggs ner. (2011). *Göteborgske spionen*, 75 (8), s. 6.
- Giota, J. (2002). Skoleffekter på elevers motivation. *Pedagogisk Forskning i Sverige*, 7(4), s. 279–305.
- Gärdenfors, P. (2010). *Lusten att förstå. Om lärande på människans villkor*. Stockholm: Natur & Kultur.
- Göteborgs Universitet, Institutionen för språk och litteraturer, Institutionsstyrelsen. (2011). *Protokoll sammanträdesdatum: 2011-10-18*. Hämtad 5 december 2011, från http://sprak.gu.se/digitalAssets/1347/1347458_protokoll-is-20111018.pdf
- Göteborgs stad, Vuxenutbildningen. (2011). Kurskatalog. Hämtad 5 december 2011, från <https://goteborg.alvis.gotit.se/Student/kurskatalog.aspx>
- Jenner, H. (2004). *Motivation och motivationsarbete i skola och behandling*. Stockholm: Liber.

- Karlsson, A. & Larsson, M. (2007) *–Läraren uppmuntrade mig under lektionen. – En kvantitativ studie om lärarbemötande och motivation.* (Examensarbete inom lärarutbildningen, rapportnr HT07-2490-08). Göteborg: Göteborgs Universitet, Sociologiska institutionen.
- Kullberg, B. (2004). *Lust- och undervisningsbaserat lärande – ett teoribygge.* Lund: Studentlitteratur
- Nationalencyklopedin. (2011). Hämtad 22 november 2011, från
<http://www.ne.se/lang/italienska>
<http://www.ne.se/lang/motivation#>
<http://www.ne.se/lang/attityd>
- Olvenmyr, C. (2010). *Elevers attityder till moderna språk.* (Examensarbete för lärarutbildningen) Kristianstad: Högskolan Kristianstad.
- Regeringskansliet. (2011). *Nya regler – översikt.* Hämtad den 5 december, från
<http://www.regeringen.se/sb/d/14874/a/176055>
- Revstedt, P. (2007). *Motivationsarbete.* Stockholm: Liber Utbildning.
- Skolverket. (2011a). *Gymnasieskola 2011.* Stockholm: Fritzes.
- Skolverket. (2011b) Betyg och studieresultat i gymnasieskolan läsåret 2010/11. Hämtad 5 december 2011, från
http://www.skolverket.se/statistik_och_analys/2.1862/2.4391/2.4395/betyg-och-studieresultat-i-gymnasieskolan-lasar-2010-11-1.163454
- Skolverket. (2011c). *Förordning om läroplan för grundskolan.* (SKOLFS 2011:144). Hämtad 5 december 2011, från
http://www.skolverket.se/forskola_och_skola/gymnasieutbildning/2.2954/laroplan-for-gymnasieskolan-1.161294
- Skolverket. (2011d). *Ämnesplaner. Ämne – Moderna språk.* Hämtad den 5 december 2011, från
http://www.skolverket.se/forskola_och_skola/gymnasieutbildning/2.2954/amnesplaner_och_kurser_for_gymnasieskolan_2011/subject.htm?subjectCode=MOD
- Stukát, S. (2011). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap (2:a uppl.).* Lund: Studentlitteratur.
- Thorson, S., Molander Beyer, M. & Dentler, S. (2003). *Språklig enfald eller mångfald...? En studie av gymnasieelevers och språklärares uppfattningar om elevers val av moderna språk.* (UFL-rapport nr 2003:06). Göteborgs Universitet: Utbildnings- och forskningsnämnden för lärarutbildning.
- Tornberg, U. (2009). *Språkdidaktik (4:e uppl.).* Malmö: Gleerupus Utbildning AB.
- Verket för högskoleservice [VHS]. (2011) Hämtad 5 december 2011, från
www.antagning.se
https://www.antagning.se/se/search?period=VT_2012&freeText=italienska&courseProgram=courses&level=basic

Bilaga 1

Intervjuguide

Inledande samtal om italienskan på gymnasiet:

Hur ser läraren på situationen idag?

Antalet elever som minskar.

Skolans inställning till ämnet och till moderna språk i stort.

Skolans besparingsåtgärder såsom kurser som ställs in, ihopslagning av stegen i samma grupp osv

Positiv anda som får lärare och elever att inte ge upp.

Elevernas motivation att fortsätta studierna.

Vilka faktorer upplever läraren motiverar de elever som fortsätter?

Inre motivation: egna intressen och drivkrafter.

Yttre motivation: belöningar i form av betyg, meritpoäng och framtida karriärmöjligheter.

Ser man kombination av både inre och yttre motivation hos eleverna?

Lärande som leder till förståelse: hur upplevs det ut motivationssynpunkt? Kan eleverna lära sig att se sina kunskaper i sammanhang osv? Blir de isåfall mer motiverade att fortsätta sina studier?

Skolan, läraren och övriga ramfaktorer.

Skolans eventuella resurser: läromedel, temadagar, projekt, utbyten och resor.

Schemaläggningen.

Lärarens roll: relation mellan lärare och elev (kemi), undervisningens utformning, uppmärksamhet gentemot eleven, val av material och läromedel, variation, tema, projekt osv. Lärarens möjlighet att påverka elevens motivation (även den inre).

Lärarens egna tillägg.

Bilaga 2

Enkät angående studier i italienska

1, Vilket gymnasieprogram läser du?

2, Är du tjej eller kille? () tjej () kille

3a, Har din familj någon anknytning till Italien? () ja () nej

3b, I så fall, på vilket sätt ?

.....
.....

4a, Har du något annat modersmål än svenska? () ja () nej

4b, Om svar ja: Har ditt modersmål på något sätt motiverat dig att fortsätta dina studier i italienska? () ja () nej

4c, I så fall, varför?

.....
.....

5, Vad var det som fick dig att börja läsa italienska?

.....
.....

6, Är det av samma anledning som du idag studerar italienska?

.....
.....

7a, Blev du möjligtvis påverkad av någon att välja italienska? () ja () nej

7b, I så fall, av vem?.....

7c, Hur blev du påverkad?

.....
.....

8a, Har du tidigare läst något språk i skolan som du har hoppat av? () ja () nej

8b, I så fall, vilket?.....

8c, Varför hoppade du av?

.....
.....

9a, Händer det att du och din familj reser till Italien? ja nej

9b, Beskriv hur du i Italien upplever dina kunskaper i italienska!

.....
.....
.....

10a, Har du i andra situationer utanför skolan fått användning för din italienska?

ja nej

10b Hur upplevde du isåfall detta?

.....
.....
.....

11, Känner du dig nyfiken på italienska språket? ja nej

12a, Har du intressen med anknytning till Italien och det italienska språket? ja nej

12b, I så fall, vilka?.....

12c, Hur påverkar dessa intressen din motivation i studierna?

.....
.....
.....

13a, Har skolans eventuella resurser för ämnet i form av exempelvis bra läromedel, intressanta projekt, resor och utbyten med Italien påverkat dig att fortsätta studierna?

ja nej

13b, Förklara närmare!

.....
.....
.....

14a, Är betyg något som har motiverat dig att fortsätta dina studier? ja nej

14b, Förklara närmare!

.....
.....

15, Är den extra halva meritpoäng man får för moderna språk (i det här fallet italienska) på steg 3 en orsak till att du har fortsatt dina studier i italienska? ja nej

16, Förklara närmare hur du ser på meritpoängen!

.....
.....

17, Tror du att du kan få användning av din italienska i ditt framtida yrke? () ja () nej

18, Förklara närmare!

.....
.....
.....

19a, Har du funderingar på att fortsätta läsa italienska efter gymnasiet? () ja () nej

19b, I så fall, på vilken nivå?

.....

19c, Var?.....

20, Vilken betydelse har läraren/lärarna haft för dig i dina italienskastudier?

.....
.....
.....

21a, Är schematiden för italienskalektionerna bra? () ja () nej

21b, Om inte:Varför?

.....
.....

22, Vad har varit positivt i på lektionerna?

.....
.....
.....
.....

23, Har detta uppmuntrat dig att fortsätta studierna? () ja () nej

24, På vilket vis har det uppmuntrat dig?

.....
.....
.....
.....

25a, Har något varit mindre bra på lektionerna? ja nej

25b, Isåfall, vad?

.....
.....
.....
.....

25c, Har det fått dig att tveka på att fortsätta dina studier? ja nej

26, Egna tankar och synpunkter:

.....
.....
.....
.....
.....

Grazie mille per il tuo aiuto!

Buona giornata!

Stefan Andrézen

Student

Korta Lärarprogrammet , LAU 690 helfart ht11 vid Göteborgs Universitet.